

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

▪ RØNSHOVED ▪
HØJSKOLES AARSSKRIFT

Men immer det dages dog paany
hvor Hjerterne Morgen vente-

HØJSKOLEN VED FLENSBORG FJORD

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1949

▪ RØNSHOVED ▪

HØJSKOLES AARSSKRIFT

Men immer det dages dog paany
hvor Hjerterne Morgen vente-

HØJSKOLEN VED FLENSBORG FJORD

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1949

» — DET ER SLESVIG«

*En bro, har man sagt, mellem dansk og tysk,
en ældgammel bro mellem frisisk og jysk,
en blodgødet jord med forjættelsens fylde
til alle, hvad magt de end måtte hylde,
hvor ånden fra syd og ånden fra nord
kan drøfte sin sag ved det samme bord —
det er Slesvig.*

*Et land, har man sagt, hvor der aldrig er fred,
hvor sjælen vantrives i bitterhed,
hvor folk er i brand og hvæser som flammen,
der aldrig forliges med vandet i dammen,
fra E j d e r t i l A, fra strand til strand
en heksekedel, et søndringens land —
det er Slesvig.*

*Mit land, vil jeg sige, mit yndige land,
med duft over agre og brise fra strand,
den underfuldt piblende kærlighedskilde
med tålmod og troskab årle og silde,
lovpriset i længsel og elsket i alt —
det er Slesvig.*

Carsten Petersen.

SYNDEFALDET

I første Mose bogs 3. kapitel har vi den mytologiske fortælling om syndefaldet. Og den lyder saaledes:

Og slangen var træskere end alle vilde dyr paa marken, hvilke Gud Herren havde gjort; og den sagde til kvinden: mon Gud skulde have sagt: I maa ikke æde af hvert træ i haven?

Da sagde kvinden til slangen: vi maa æde af havens træers frugt; men om det træs frugt, som er midt i haven, sagde Gud: æd ikke deraf, og rør ikke derved, at I ikke skal dø.

Da sagde slangen til kvinden: I skal ikke dø døden; men Gud ved, at hvilken dag I æder deraf, da skal jeres øjne oplades, og I skal blive lige som Gud og kende godt og ondt.

Og kvinden saa, at træet var godt at æde af, og at det var lysteligt at se til og et ønskeligt træ til at faa forstand af, og hun tog af dets frugt og åd; og hun gav også sin mand med sig, og han aad. Da oplodes begges øjne, og de kendte, at de var nøgne, og de hæftede figenblade sammen og gjorde sig bæltter.

Og de hørte Gud Herrens røst, som gik i haven, da dagen blev sval. Da skjulte Adam og hans hustru sig for Herrens ansigt iblandt træerne i haven. Og Gud Herren kaldte ad Adam og sagde til ham: hvor er du? Og han sagde: jeg hørte din røst i haven og frygtede; for jeg var nøgen, og jeg skjulte mig.

Og han sagde: hvo gav dig til kende, at du var nøgen?

Har du ædt af det træ, om hvilket jeg bød dig, at du skulde ikke æde deraf? Og Adam sagde: kvinden, som du gav til at være hos mig, hun gav mig af træet, og jeg aad. Da sagde Gud Herren til kvinden: hvi har du gjort dette? Og kvinden sagde: slangen forførte mig, og jeg aad.

Nu maa det huskes, at det inderste i Guds væsen og vilje er et fællesskab mellem Faderen og Sønnen og Helligaanden, og at det er i dette fællesskab, det menneskelige findes. Det var ud af dette menneskelige, Gud gav sig selv udtryk, da han skabte mennesket i sit billede. Det menneskelige kan derfor aldrig findes i individet, men det maa altid søges i et fællesskab, og et saadant fællesskab, skabt af Gud og opretholdt af ham, har vi mellem mand og kvinde, i hjemmets fællesskab, i folkets fællesskab eller i menighedens fællesskab.

Dernæst maa det huskes, at det menneskelige fællesskabs indhold aldrig er andet end kærlighed. Og endelig maa det ikke glemmes, at den fuldkomne frihed er en forudsætning for kærlighedens liv og vækst.

Derfor er det et vidnesbyrd om mytens sandhed og ægt-hed, naar den begynder med at stille det spørgsmaal, om der i det menneskelige findes den fuldkomne frihed. Og svaret herpaa maa blive, at da det menneskeliges indhold er kærlighed, og da denne kærlighed kun kan lykkes og trives i fuldkommen frihed, saa maa denne frihed altsaa være en væsentlig del af det menneskelige. Som Guds frihed er fuldkommen, saadan maa menneskets ogsaa være det, naar mennesket er skabt i Guds billede.

Men slangen er lumsk og snedig. Den spørger: mon Gud skulde have sagt: I maa ikke æde af hvert træ i haven?

Den djævelske fristelse ligger i selve spørgsmaalet. Hvad det her drejer sig om, skulde aldrig have været gjort til et spørgsmaal, der maatte blive genstand for overvejelse. Der var træer nok i haven, og de bugnede alle af frugter. Der var nok at spise af og mætte sig ved. Og der var derfor slet ingen grund til at opstille spørgsmaalet om det ene træ, hvis frugter ikke maatte røres. Gud havde sagt, at Adam og Eva ikke maatte spise af det træs frugter. I dette forbud var der

ikke rejst noget spørgsmaal. Der var rejst et krav om lydighed, og dette var noget helt naturligt for Adam og Eva. Men nu gør slangen kravet om lydighed til noget tvivlsomt, idet den rejser spørgsmaalet om, hvorvidt de maa spise af disse æbler eller ej.

Billedsproget med slangen og æblerne kan udtydes ved forskellige eksempler. Her skal det udtydes saadan, at det er Djævelen, der spørger mennesket, om Gud har givet det fuld frihed. Og derpaa maa der svares, som Eva i myten gør det, at vel har Gud givet mennesket fuld frihed, men friheden har sin grænse. Og hvis mennesket overskrider frihedens grænse, dør det. Saadan har Gud sagt det.

Straks kan det maaske undre, at man kan tale om den fuldkomne frihed, naar der dog samtidig er tale om en grænse for friheden. Hertil maa det bemærkes, at der ved frihed ikke forstaas en rettighed til at tænke, sige, gøre eller vælge hvad som helst, man pludselig kan faa lyst til. Friheden kan godt være fuldkommen, uden at den er grænseløs. Naar friheden skal være ubetinget, være absolut, maa den netop have sin bestemte grænse.

Straks kan det maaske undre, at man kan tale om den fuldkomne frihed, naar der dog samtidig er tale om en grænse for friheden. Her til maa det bemærkes, at der ved frihed ikke forstaas en rettighed til at tænke, sige, gøre eller vælge hvad som helst, man pludselig kan faa lyst til. Friheden kan godt være fuldkommen, uden at den er grænseløs. Naar friheden skal være ubetinget, være absolut, maa den netop have sin bestemte grænse.

Hvis Gud ikke var en personlig Gud, hvis han var et ubestemt alt eller intet, vilde frihed ogsaa være noget fuldstændigt ubestemt og tilfældigt, for frihed er uadskilleligt knyttet til Gud, er eet med hans væsen og hans vilje. Men Gud er det mest personlige af alt. Guds hele væsen er vilje, i den grad, at hvad Gud vil, det sker uden afkortning, og det sker straks.

Frihedens grænse er Guds personlighed. Friheden er i Gud, den fylder hans væsen, men den gaar ikke uden for

dette omraade, den gaar ikke paa egen haand, den gør ikke hvad som helst, den gør kun, hvad Gud vil.

Eller det kan siges saadan, at Guds fuldkomne, frie vilje er begrænset af hans kærlighed. Friheden kan aldrig komme uden for kærligheden. Den har sine grænser i kærligheden. Gud er almægtig, men ogsaa hans almagt har sin grænse. Gud kan nemlig ikke i sin almagt gaa uden for kærlighedens grænse.

Saaledes er Gud begrænset af sin personlighed. I ham er alt kærlighed eller frihed eller almægtig vilje, og han kan derfor ikke handle imod kærligheden, han kan ikke handle imod friheden, saa han øver tvang, og han kan ikke bruge sin almagt til at gøre det, han ikke vil.

Friheden er fuldstændig inden for fællesskabets grænser, men uden for findes den slet ikke. Alt, hvad der kaldes frihed uden for Gud og uden for det fællesskab, der er et udtryk for ham og hans vilje, er kun tøjlesløshed.

Engang har der maaske været en strid i Gud. Der har maaske været noget i Gud, der vilde ud over sin grænse. Hvis dette er tilfældet, da blev Djævelen til ved den lejlighed. Djævelen er frafaldet fra kærligheden, og han er den, der misbruger friheden ud over dens grænse. Han er netop den, der spørger om de ting, der ikke maa spørges om, naar livet leves, og naar friheden er fuldkommen inden for kærlighedens grænser. Djævelen er oprøret mod Gud. Han er den, der vilde ud over Guds begrænsning, og han kom det, og han blev livets fjende, han blev dødens elsker.

Saaledes blev striden *i* Gud til en strid *mod* Gud, og denne strid vil fortsætte, til Gud har vundet den fuldstændige sejr. Saa længe er Djævelen ikke, som nogen mener, en overtroens fortidslevning, men han er den virkelighed, der bestandig kæmper mod Gud.

Naar Gud, som tilfældet er, bestandig arbejder, naar han med sin viljes almagt uden ophør skaber verden, skaber planter, dyr og mennesker, og naar han opretholder sin skabnings lov og orden, og naar han bevarer sin kærlighed, frihed og retfærdighed til mennesket og i mennesket, saa er Djævelen

lige saa uafbrudt oprøreren mod Guds vilje, fristeren og forførelsen, der vil gøre kærlighed og frihed til et forhandlingsemne, hvorved det føres ud over sin begrænsning, og hvorved det til sidst forgaar i dødens rædsel.

Kærlighed og frihed er et livsemne, der dør i samme øjeblik, som det bliver gjort til genstand for et fornuftvalg. Man vælger ikke kærlighed, man skabes af kærlighed til at leve i kærlighed paa den fuldkomne friheds vilkaar. Man vælger derfor heller ikke frihed, saa lidt som man legemligt vælger at trække vejret. Friheden er aandedraget i kærlighedens fællesskab.

Det første syndefald gentager sig i hvert eneste menneske dag efter dag her paa jorden. Frihedens grænse overskrides hver dag paa den ene eller den anden maade. Oftest sker det i ulydigheden. Den ubetingede lydighed er frihedens forudsætning. Al kærlighed og al frihed er samlet i Gud og hans vilje, og derfor kan et menneske kun fyldes af kærlighed og frihed i lydighed mod Guds vilje. Han, som i den historiske tid var det fuldkomne menneske, mennesket i Guds billede, siger da ogsaa: min mad er, at jeg gør hans vilje, som sendte mig, og fuldbyrder hans gerning.

Jesu fristelse i ørkenen er en gentagelse af fristelsen i Paradiset. Da Jesus har fastet i fyrretyve dage og fyrretyve nætter, lider han nød. Hans nød er ikke blót sulten, men meget mere ængstelsen for, at han skal komme ud af sit lydighedsforhold til Gud.

Det er Gud, der har ført Jesus ud i ørkenen, og dette har Jesus været klar over, da han gik der ud. Det er ogsaa Gud, der har tilbageholdt Jesus i ørkenen dag efter dag og nat efter nat. Men det er efterhaanden ved at gaa ud over al rimelighedsgrænse. Det er ved at blive til en stor nød og elendighed. Til hvad nytte gaar Jesus i ørkenen i fyrretyve dage og sulter? I den første tid kunde han vel nok svare sig selv, at han gjorde det, fordi Gud vilde det saadan. Men til sidst har det ikke været saa let at finde sig til rette med, at Gud lod sin egen søn leve alene mellem ørkenens stene. Og hvis han nu omkom af sult i ørkenens ensomhed, hvad blev der saa af den gerning, han var født til at øve?

Da kommer Fristeren og siger: er du Guds søn, da sig, at disse stene skal blive brød.

Det er rigtigt, hvad Djævelen siger. Jesus maa svare paa Djævelens spørgsmaal, at han er Guds søn. Og Jesus er ogsaa klar over, at han med lethed kan forvandle disse sten til brød. Men hvis han gør det, hvis han tager selv, hvis han bestemmer selv, kan han ikke forblive i den lydighed mod Gud, som hidtil i de fyrretyve dage har været al den næring, han har faaet. Derfor maa han afvise Djævelen. Og da han har gjort det, har han sikkert med det samme forstaaet, at det fik han kraft til at gøre, fordi han i fyrretyve dage ikke havde levet af andet end lydigheden mod Gud. I denne lydighed var nu hans sønlighed og hans fulde frihed bleven bevaret.

Jesus kan derfor svare Djævelen: mennesket skal ikke leve af brød alene, men af hvert ord, som udgaar igennem Guds mund.

Saaledes bekræftede Jesus, at frihed ikke bestaar i, at man gør, hvad man vil, men den bestaar i at gøre det, som Gud vil.

Adam og Eva derimod gik ud over frihedens grænse. De tog deres menneskelighed i deres egen haand. De gjorde den til noget selvstændigt i forhold til Gud. De forvandlede frihed til oprør. De gik fra livets verden ind i dødens verden.

Det vidste slangen. Han vidste, at det var døden, han skulde tale med Eva om. Derfor siger han: I skal ikke dø døden.

Det var jo ogsaa rigtigt. Adam og Eva faldt ikke døde om, da de havde spist af den forbudne frugt.

Men Adam og Eva forstod ikke, at naar Gud havde sagt, at ulydighed vilde medføre døden, mente Gud dermed aandelig død. Naar slangen derimod sagde, at ulydighed ikke betød død, mente han dermed, at det ikke betød legemlig død.

Den legemlige død er jo ikke en følge af syndefaldet. Den hører tværtimod med i Guds skaberværk.

Som tidligere nævnt, er hele stoffets verden tidsindstillet. Hele den store livløse verden er skabt saadan, at den før eller senere skal forgaa. Og hele den levende verden har døden

som sin nødvendige afslutning. Intet liv er en stilstand, men alt liv er en vækst. Og naar væksten har naaet sin modning, gaar den sin bestemmelse i møde, og denne bestemmelse er døden. Der er en hensigt med alt levende, naar det dør. Døden er en betingelse for livets fornyelse. Døden er næring for den næste slægt, og døden giver plads for livets fortsættelse.

Saadan hører døden med til hele Guds skaberplan. Og i Guds skaberplan kan hverken Djævel eller menneskers syndefald bringe nogen forandring.

Den menneskelige krops død har været her i verden før syndefaldet, og det kan meget vel tænkes, at der har levet mennesker i Paradisets have i mange slægtled efter hinanden.

Mens graven kastes, vuggen gynger,
og liv udsletter dødens spor,
saa immer sig igen forynger
hver ædel slægt i syd og nord,
og mindet som Guds miskundhed,
forplanter sig i tusind led.

Om denne død i Paradiset før syndefaldet har vi en mindelse i det lille barns død. Det lægger sig roligt ned og sover ind.

Men vi har mere end denne mindelse om døden før syndefaldet.

Som sol gaar ned bag lunden
i havet lyseblaat,
i sommer-aftenstunden,
mens fugle kvidre smaat:
saa gaar den sjæl til hvile,
i færd med sødt at smile,
som føler, i sit ord
hos os vor Herre bor!

I dette vers er der tale om et kristent menneskes død. I troen paa Jesus Kristus som sejrherren over døden kan et menneske lægge sig til at dø, som man gjorde det i Paradiset før syndefaldet.

Det var med syndefaldet, at rædselen for døden kom ind

i menneskelivet. Dødens gru var der ingen, der kendte noget til før syndefaldet. Men efter syndefaldet kom mennesket til at kende det ved døden, som det ikke var skabt til at skulle have nogen viden om. Og mennesket er da heller ikke i stand til at kunne bære denne frygtelige viden om døden som gru og rædsel. Hvad Gud i sin almagt kendte, vilde mennesket i sin afmagt vide besked om. Og følgen heraf blev forfærdelig.

Slangen siger til kvinden: I skal ikke dø døden; men Gud ved, at hvilken dag I æder deraf, da skal jeres øjne oplades, og I skal blive lige som Gud og kende godt og ondt.

Den kamp mellem godt og ondt, mellem lydighed og ulydighed, som førtes mellem Gud og Djævel, maatte bringe Gud en lære om det ondes lyst og vilje og væsen, som Gud kunde bære byrden af, fordi han i sin almagt kunde holde det ondes rædsel og gru uden for sig selv. Men naar mennesket fik Guds viden om det onde, var det som følge af et valg, en ulydighed, et oprør, et misbrug af kærlighedens og frihedens herlighed, som maatte faa de frygteligste følger. Mennesket kom ind under ondskaaben, fordi mennesket ikke var almægtigt lige som Gud.

Naar Gud lærer det onde at kende, betyder det for ham en oplysning, der sætter ham i stand til ny og stærkere bekæmpelse af den Onde selv. Men naar mennesket lærer det onde at kende, betyder det, at mennesket er kommen endnu dybere ind i den Ondes vold og magt.

Gud vilde alene have kæmpet kampen mod Djævelen og ført denne kamp til en for ham og for hele hans skabning sejrrig ende. Mennesket var ikke skabt til at være Gud lig, og det var derfor heller ikke skabt til at være Guds jævnbyrdige i kampen mod Djævelen, eller til overhovedet at være deltager i denne kamp. Men ved syndefaldet kom mennesket ind i den kamp, som det ikke magtede, og nu maa mennesket i sin afmagt kæmpe med i Guds kamp.

Sejrløse falder kæmper alle. Det ord taler sandhed om menneskers deltagelse i Guds kamp. I disse kampe faar Gud altid sejren, og mennesker altid nederlaget, fordi Gud har

indladt sig paa det, han magter, mens mennesker har indladt sig paa det, de ikke magter, men som de alligevel er bundet til, hvis de ikke vil forgaa i rædsel og gru.

Da Adam og Eva havde spist af kundskabens træ, op-lodes begges øjne, og de saa, hvad de aldrig før havde set. De saa, at de var nøgne. Det havde de rigtignok altid været, men hidtil havde de set hinandens nøgenhed med lydighedens øjne, og nu saa de den med ulydighedens øjne. Og som de saa hinandens nøgenhed med andre øjne, maatte de se alle andre ting med de samme ulydige øjne. Det var for saa vidt hele tiden det samme, de saa, som de før havde set, men det var nu altid set med andre øjne.

Og da Gud kom til dem, skjulte de sig. Og da Gud talte til dem, frygtede de for hans røst. Adam sagde: jeg hørte din røst i haven og frygtede; thi jeg var nøgen, og jeg skjulte mig.

Gud havde skabt mennesket til at leve uden frygt. Det var derfor, mennesket skulde leve i lydighed mod Gud, for i lydigheden er der ingen frygt. Der er ærefrygt i lydigheden, men den frygt er kærlighedens hengivelse i en bundethed, som er frihedens forudsætning, og ærefrygten er derfor frygtens absolutte modsætning.

Ulydigheden er fuld af frygt, og den er det paa en ganske særlig grufuld maade. I ulydigheden er frygten fuld af rædsel for udslettelse og fortabelse. Gud havde set denne frygt hos Djævelen, og han havde været fyldt af forfærdelse over den.

Guds eenbaarne søn saa det samme, naar han saa ind i Djævelens ulydighed mod Gud, da Djævelen fristede ham i ørkenen.

Jesus kom imidlertid ogsaa til at se og føle ulydighedens frygt i det tabte menneskelivs verden, men frygten her var alligevel en anden end frygten i Djævelens verden. Det ulydige menneskes frygt er smittet af Djævelens frygt, og smitten fører sygdommen til døden med sig. Derfor vil et menneskes frygt ogsaa ende med at blive den samme som Djævelens frygt, hvis sygdommen ikke helbredes.

Det var dette, Jesus oplevede i Getsemane have. I ræd-

sel og gru for fuldbyrdelsen af Djævelens værk i menneskeslægten bad Jesus sig dybere ind i lydigheden mod Gud, mens han svedte blodsved og gennemrystedes af det forfærdelige, at aanden vel var redebon, men kødet var skrøbeligt.

Og Jesus sejrede. Han overvandt frygten.

Men der er altid den forskel paa Djævelens frygt og menneskers frygt, at Djævelens frygt paa forhaand er uden ethvert haab, fordi den ikke er en sygdom, idet den er et udslag af hans onde væsens inderste vilje, mens menneskers frygt stammer fra en paaført sygdom, og en saadan er aldrig helt uden haab. Enhver sygdom er her haab om helbredelse for — lige til det sidste. Og selvom den sygdom, der hedder frygt, ikke kan helbredes ved menneskelig hjælp, kan den dog med absolut sikkerhed helbredes ved guddommelig hjælp.

Det var derfor, Gud sendte sin søn, for at han skulde frelse mennesker fra frygten, der er en sygdom til døden, syndens sygdom til evig død.

Der er mennesker, der mener, at frygten stammer fra en mangel paa oplysning om de ting, der frygtes for. I gamle dage frygtede mennesker for torden og lyn, men da man fandt ud af, at lynene var elektriske udladninger, svandt denne frygt ud af menneskers sind. Paa samme maade er der mangfoldige ting i børnenes liv, som vækker frygt hos dem, fordi de endnu ikke kender tingenes rette sammenhæng. Men naar de efterhaanden oplyses derom, svinder deres frygt. Ogsaa for ældre mennesker kan noget saadant gøre sig gældende. Mange spørgsmaal er endnu ubesvarede, men vi maa formode, at en senere slægt vil kunne besvare disse spørgsmaal, og med det samme vil de være befriede for den frygt, som nu hærger os.

Dette er alt sammen rigtigt. Men der er alligevel her tale om noget helt andet. Mennesker, der ikke kender andet raad mod frygten end oplysning om det, vi mennesker mener, vi har et vist kendskab til eller kan give en forstandig forklaring af, bedrager sig selv.

De bedrager sig selv for en virkelighed, der er langt større end nogen menneskelig forstand kan oplyse om, og denne

virkelighed er syndens og derfor ogsaa frygtens virkelighed. Disse samme mennesker taler maaske nok om synd, men den synd, de mener, de kender noget til, er kun den magtesløshed, at de desværre endnu ikke har grundig nok oplysning om alle ting, og derfor kan de endnu ikke forklare hele sammenhængen og ordne den paa en fuldkommen maade. De aner ikke, at al deres bestræbelse i virkeligheden gaar ud paa, at de vil gøre sig selv Gud lig i kendskabet til godt og ondt. De aner ikke, at hele deres liv er en ulydighed mod Gud. De aner ikke, at de bærer paa frygtens sygdom, der er sygdommen til døden.

Gud, som kender alle ting, saa og kendte den ulydighed, der fuld af angst og gru blev til Djævel. Og da han havde set den skabning, der var udtryk for Guds egen menneskelighed, smittet af ulydighedens frygt, da kendte Gud saa at sige frygten hos sig selv, og da maatte han tænke paa frygtens overvindelse. Sejren over frygten kunde Gud imidlertid ikke vente fra mennesker. Den kunde kun komme fra ham selv. Derfor maatte hans egen søn blive menneske, for at Guds menneskelighed igen kunde blive virkelighed paa jorden, og for at de, der vilde tro paa ham, kunde komme ind i lydigheden mod Gud og derved frelses fra synd og frygt og død.

Vi var skabt med vilje til at ville Guds vilje, men denne vor vilje maatte være fuldkommen fri, naar den skulde være et sandt udtryk for Guds egen vilje. Men i viljens frihed laa muligheden for at svigte Gud, og derfor var syndefaldet en mulighed, der laa gemt i selve menneskets skabelse.

Da muligheden blev til virkelighed, blev mennesket ikke ved sin synd til Djævel. Dette kunde ikke ske, fordi mennesket var en skabning, og dets forhold til Gud var det skabtes over for skaberen. Kun som en skabning kunde mennesket være ulydig mod Gud. Djævelen derimod blev Djævel, fordi han var Gud lig, og hans ulydighed bragte ham derfor uden for Guds herredømme. Og dermed skete der en afgørende forandring i hele verdensordenen. Denne havde hidtil været harmoni, men blev fra nu af kamp.

Menneskets syndefald forandrede intet i Guds herre-

dømme over hele skabningen. Gud hersker fuldkomment og frit over hele sin skabning, den døde og den levende, og han skaber hvert menneske i sit billede, som han gjorde det fra den første begyndelse. Hele Guds skaberværk og Guds skabervilje kunde Djævelen ingen magt faa over. Syndefaldets ulykke ramte i den forstand kun mennesket. Den gjorde det forfærdeligt at være menneske, fordi vi nu i alle forhold maa leve i frygt. Vi lever i kærlighedens frygt, og vi lever i frihedens frygt. Vi lever i frygt for livet, og vi lever i frygt for døden. Af frygt magter vi hverken at leve eller at dø.

Dette er syndefaldet, som blev den hærgende sot i Adams og Evas liv og i alle deres efterkommeres liv.

Man kan træffe unge mennesker, der alvorligt og villigt indrømmer deres dumheder og fejl, men som ikke kan se, at de hver dag bukkes under for synd, og at de bestandig lever i fristelse og fæld. Disse unge kan sige, som den rige yngling i følge evangeliets beretning sagde, at de lyver ikke, de stjæler ikke, og de begaar ikke ægteskabsbrud. Og alt dette er godt at høre.

Men gaa saa hen og sælg alt, hvad du ejer. Tør du det? Nej, det tør du nok ikke. Du er bange for fattigdommen, og du er bange for usikkerheden. Eller du er bange for kampen eller for, at troen ikke kan bære, eller at kærligheden ikke kan holde. Du er bange for livet, og du er bange for døden. Du er bange for alle ting.

Ja, — men mennesket er skabt til at leve uden frygt og til at dø uden frygt. Og naar du ingen af delene kan, saa er du nok alligevel en grov synder, en daglig synder, du, som lever i en uophørlig frygt.

Det er denne frygt, der er dommen over vort liv, dommen over, hvad vi har gjort, og over, hvad vi ikke har gjort. Det er denne frygt, der trænger ind i vor kærlighed og der inde bliver til en dom over os og vort liv. Og den trænger ind i vor viljes frihed og dømmer os ogsaa der. Den lejr sig i vor udøvelse af retfærdigheden, og den gør os slappe og svage i vor følelse af retfærdighed.

Saadan er vi nu nødt til at leve, og dommen fælder os, og

vi magter ikke at bære livet, fordi vi ikke magter at bære dommen over livet.

Det var dette, Guds kærlighed og barmhjertighed ikke kunde udholde at se paa, og derfor sendte han sin søn, for at han skulde genoprette det menneskeliv her paa jorden, som Gud fra begyndelsen havde skabt i sit billede. Og alle de, som troede, at Jesus var Guds søn, og derfor troede, at han havde magt til at sige: frygt ikke, tro kun, de skulde i troen paa Gud og paa hans eenbaarne søn kunne leve livet uden frygt og dø døden uden frygt, fordi de i denne tro atter kom ind i lydigheden mod Gud og ham alene.

Aage Møller.

DET BÆRENDE

Når man fordyber sig i det danske folks historie, er der især et afsnit, som synes en stadig mere betydningsfuldt. Det er tiden fra 1800—1850. Man kan med en vis ret endda sige, at det først er i dette tidsrum, det danske folk selv dukker op af mulmet. Hverken konger, præster eller godsejere giver tiden præg, men netop den danske bondealmue, eller vi kan bruge udtrykket det danske folk, fordi det er de 80—90 pct. af befolkningen, der er tale om. I årene fra 1800—1850 er det, Danmark vågner.

Politisk samler den danske bondealmue sig i denne periode efterhånden i kravet om lighed. Mens de europæisk påvirkede, københavnske agitatorer først og fremmest var optaget af at forkynde frihedens gyldne muligheder, var den danske almue helt anderledes optaget af at få gennemført ligheden. Man ønskede lige skatter, lige værnepligt (indtil 1848 var bønderne ene om at stille soldater), og man ønskede ikke mindst lighed i social vurdering. I denne kamp for lighed brugte bøndernes agitatorer de skarpeste ord. Karakteristisk er P. Hansen, Lundbys, udtalelse i bøndernes blad »Almueevenen« ved en bestemt lejlighed. Han skriver: »Når en herremand dør, skal vi glæde os. Vi skal prise gravens orme, når de opæder herremændenes af medmenneskers sved opfedede ådsler.« Betegnende er også den »Dusforening«, Jens Gregeresen, Kundby, den 20. juni 1847 stiftede sammen med nogle af sine standsfæller. Hidtil havde bønderne skullet sige De til alle — »fra greven til den stumprumpede skriverdreng« — mens de selv blev tiltalt med du. Men nu skal altså dette høre op. Bondealmuens kamp for lighed gjaldt således ikke

blot noget ydre. Nej, den ville ikke længere finde sig i at bære hovedparten af samfundets byrder og til gengæld lønnes med foragt. Hvor forstår vi dette lighedskrav, og hvor finder vi det berettiget!

Var bonden da ikke interesseret i friheden? Jo, han blev det, men først da han opdagede, at alene friheden kunne sikre ligheden. For sådan er det jo. I Sovjet, hvor friheden ikke er overvældende, hævder man som bekendt, at man har lighed. Har man det? Nej. Er man kommunist, har man chancer. Er man »partiløs«, er mulighederne straks betydeligt mindre. Er man modstander af kommunismen og kendt som sådan, har man slet ingen chancer. Er man ven med Stalin, er mulighederne ubegrænsede. Lighed har man ikke derovre, fordi man ikke har frihed, ikke noget virkeligt folkestyre, ingen fri kritik i foreninger og presse etc. Den gamle bondealmue havde ret, når den først og fremmest så frihedens betydning som en garanti for ligheden.

Løvrigt viderefører lighedskampen i årene fra 1800—1850 en meget betydningsfuld linie i vort folks historie. Hele Danmarks indre historie former sig i grunden som en kamp for lighed (Arup), og denne kamp gav hele tiden resultater. I 1282 fik vi vor første grundlov, den såkaldte »håndfæstning«, hvorved kongens vilkårlige magtudøvelse blev lagt i tømme. Christian den Andens bondelove (1522) standsede den danske bondes tunge gang mod livegenskabet. Reformationen i 1536 kuede den katolske gejstlighed. Enevælden (1660) afskaffede adelens efterhånden meningsløse forrettigheder. Meningsløse, fordi adelen nok ville bære de gyldne kæder, men havde glemt deres forpligtelser. 1848—49 løftede endelig det menige folk opad ved at give det andel i landets styrelse. I 1901 blev folkestyrets fulde konsekvens draget ved indførelsen af det parlamentariske system, hvorefter regeringen skal være i overensstemmelse med folketingets flertal, og i 1915 fik kvinderne politisk valgret. Flere gange har mor Danmark truende løftet hånden mod dem, der ville fremme uligheden i folket, og hver gang fik truselen virkning.

Denne lighedslinie har imidlertid også givet sig udtryk i

vor daglige leveform, hvilket måske er det allervigtigste resultat. Ingen steder i verden er skellet mindre mellem husbond og tjenestefolk, forretningsledere og medhjælpere, forældre og børn etc. Her i landet kan de unge frit gifte sig efter deres hjertes valg, uden at det bliver regnet for nogen skandale, selv om de tilhører nok så forskellige samfundslag. Jo, Danmark er i sandhed et lighedens land frem for noget andet. Det føler vi sikkert alle som en lykke. Når skellene ikke bliver for dybe, er der større mulighed for, at vi virkelig kan finde hinanden og holde sammen, når det kniber. Den meget omtalte engelske historiker Toynbee har givet lighedslinien et endnu større perspektiv. Han skriver et sted om kampen mellem Øst og Vest, at dens udfald afhænger af, om vestens lande formår at virkeliggøre ligheden således, at ikke blot middelklassen, men også de derunder får mulighed for at få del i hele vor kulturs åndelige og materielle goder. Lykkes det, da har Vest sejret. Som »lighedens land« har Danmark måske i dag noget ganske særligt at give Europa.

*

Den anden linie i perioden 1800—1850 er endnu mere betydningsfuld. Det er den kristelige vækkelse, som da går hen over landet. Særlig skarpt tog den sig udtryk i egnen mellem Horsens og Vejle. Her ville de kirkelige myndigheder som andre steder i landet indføre en ny salmebog (den såkaldte »Evangelisk-kristelige«) og en ny lærebog. Kirkefolket protesterede rundt omkring i landet mod de nye bøger, der i høj grad bar præg af tidens kirkelige moderering, den såkaldte rationalisme, der så vidt muligt ville fjerne alt det af kristendommen, der ikke harmonerede med den menneskelige fornuft. Der blev således dårligt plads til hverken dåb, nadver eller Kristi opstandelse. Man forstår, at menigheden i høj grad havde grund til at protestere mod bøger, der var påvirket af et kirkesyn med et så udvendigt forhold til kristendommen. Ingen steder protesterede man dog så kraftigt og vedholdende som hos »de stærke jyder« i egnen mellem Horsens og Vejle. Salmebogs- og lærebogs-

krigen varede fra 1812 til 1847, og den endte så afgjort med menighedens sejr. De stærke jyder tog ufortrødent deres gamle Kingo med i kirken og sang efter den. Præst og degn og vel en del af menigheden brugte den nye, autoriserede salmebog, men menighedens store flertal sang efter den gamle og sejrede både ved stemmernes kraft og Kingos mange vers. Det hjalp end ikke, da præsten ved en bestemt lejlighed importerede ikke mindre end »fem læs degne« for at sikre sig en overvægt i sangerkampen. De stærke jyder viste sig at svare til navnet. I skolen blev striden endnu heftigere. Her ville jyderne ikke finde sig i, at deres børn skulle bruge den nye lærebog, som de anså for et vantroens værk. Da de ikke øjnede andre muligheder til at undgå lærebogen, holdt de børnene hjemme fra skole. Det gav imidlertid skolemulkter, og det kom efterhånden til at dreje sig om så store beløb, at amtmanden i Vejle måtte advare ministeriet mod at fortsætte ad den vej, fordi adskillige af de stærke jyder allerede var drevet til betlerstaven. Endnu hårdere blev striden om konfirmationen. Heller ikke her ville jyderne finde sig i brugen af lærebogen. Igen holdt de børnene hjemme. Men myndighederne havde ikke i sinde at give sig. I flere tilfælde tog man børnene fra hjemmene, idet man kendte dem uegnede til at opdrage børnene, når de ikke ville rette sig efter de foreskrevne anordninger. Men de stærke ville ikke bøje sig — koste hvad det ville. Til sidst sendte de i deres nød en deputation over til kongen. Det gav i første omgang ikke noget resultat. Netop som det var deres tur til at komme i audiens, erklærede adjudanten, at Hans Majestæt var blevet upasselig og ikke kunne modtage flere. Men næste audiensdag var de der igen. Denne gang ventede de ikke, til det var deres tur, men gik straks ind til kongen, trods adjudantens protester, så snart som audiensen tog sin begyndelse. Denne overtrædelse af etiketten faldt naturligvis ikke i kongens smag, men de jyske bønder fik dog lejlighed til at fremføre deres sag og berette om deres trængsler, og det endte med, at kongen blev rørt over deres skildring og lovede dem, at de for fremtiden selv skulle få lov til at undervise og opdrage

deres børn, som de fandt det rigtigt, og bruge de bøger, som deres samvittighed kunne gå med til. Meget glade for dette kongeord rejste deputationen hjem. Efterhånden kunne de nu bygge deres egne skoler og bruge de bøger, som efter deres mening indeholdt den eneste sande og rette kristendom. Selv om den langvarige og dybt alvorlige strid til tider kunne give sig pudsige og vel også næsten forargelige udslag, har vi grund til at være de stærke jyder såre taknemlige, fordi de stærkere, end det er sket fra anden side, fastslog som en urokkelig grundlov, at det er hjemmene, forældrene, der først og fremmest har ansvaret for og derigennem retten til at bestemme over deres børns undervisning og opdragelse. Det er også i høj grad beundringsværdigt, at de fattige jyske bønder i en økonomisk meget vanskelig tid ikke tog i betænkning at gennemføre en rent åndelig kamp, selv om den i flere tilfælde førte dem ud i økonomisk ufare. Hvad selve de omstridte bøger angik, er der iøvrigt ingen i vore dage, der ikke ubetinget vil indrømme, at de stærke jyder havde ret i deres vurdering. Kingos salmebog overgår i lodighed så langt den evangelisk-kristelige. Det akademiske præsteskab vurderede ud fra tidens moderetning, de fattige jyske bønder tog stilling ud fra deres sjæls åndelige trang. Der er ingen tvivl om, hvad der giver det bedste grundlag for at skønne rigtigt — dengang og til alle tider.

Imidlertid er de stærke jydernes kamp kun en udløber af en landsomspændende kristelig vækkelse, der især samlede sig om de såkaldte »gudelige forsamlinger«. Mange lægfolk følte, at de ikke fandt den åndelige næring, de havde brug for og trang til i de fornuftkristne præsters prædikener. Det søgte de at råde bod på ved at samles i deres egne lave stuer om bibellæsning og salmesang. Ejendommelig er præsternes voldsomme modstand mod disse forsamlinger. Man skulle jo dog vente, at præsterne gerne så menigheden optaget af disse spørgsmål. Men det var tværtimod. De gudelige forsamlinger blev forfulgt med fængsels- og bødestraffe. En gammel lov fra 1741 forbød lægfolk at udlægge bibelen. Den blev fundet frem, og med den som grundlag bekræftedes de

vaktes møder. Præsterne fandt sig roligt i, at folk samledes om kortspil, svir og dans, men når de samledes om bibel-læsning og drøftelse af det læste, så var præsterne der med forbud og protester. Den egentlige forklaring på dette uforståelige ligger vel i, at de to gamle modstandere: liv og død — nu engang altid hader hinanden og altid vil ødelægge hinanden. Og livet, det var i de gudelige forsamlinger, hvor man søgte sammen i sin sjæls dybe trang, og døden, den var i den fornuftdyrkende kirke.

Naturligvis havde de gudelige forsamlinger deres åbenlyse fejl. De kunne være snæversynede, selvgode etc. De havde slet ikke nogen sans for »alt stort og skønt heneden«. Men at livet var hos dem, derom var der ingen tvivl. På frugterne skal I kende dem! Den fornuftdyrkende kirke fik ingen betydning for eftertiden, mens derimod den gudelige forsamlingsbevægelse blev en grødefuld muld, der gav vækst til alt det, vi i dag nødigst ville undvære i dansk kultur- og folkeliv.

•

Den tredie betydningsfulde linie i det omtalte tidsrum kan vi med et udtryk fra den grundtvigske præst Otto Møller kalde »besøget i fædrenes boliger«. Gennem vore store guldalderdigtere Øhlenschläger, Grundtvig og Ingemann blev fortiden levende i danske sind. Derigennem fik tidens mennesker perspektiv i hverdagen. Ser vi tingene for nær ved, forrykkes let størrelsesforholdene. Det små bliver stort og det store småt. Det er farligt, for skal vi magte tingene, må vi se dem, som de er. Det er det, perspektivet i hverdagen hjælper os til. Derfor er det ikke underligt, at sønderjyderne i deres nødstid fra 1864—1920 fandt den allerbedste hjælp i læsningen af A. D. Jørgensens »Fyrretyve fortællinger«. Der ved blev deres egne hverdagsbekymringer små i forhold til den sag, det drejede sig om, og de lod sig ikke nogen sinde af de øjeblikkelige ydre forhold forlede til tvivl på deres sags retfærdighed og endelige sejr.

I 1848—49 fik det danske folk frihed og folkestyre. Det samme oplevede også andre folk, men adskillige steder gik

det opnåede tabt igen. I Danmark gik det anderledes, fordi folket ikke blot modtog friheden, men også var blevet myndiggjort til at bære den. Det var først og fremmest sket gennem de tre nævnte bevægelser. Det danske folk havde i følelsen af social uretfærdighed og ud af sin åndelige trang for første gang selv taget stilling imod gammel overklasse og åndelige autoriteter, som man tidligere stort set blindt havde bøjet sig for. Folket var modnet til at bære og bevare den frihed, som det fik skænket. Ja, i virkeligheden udgjorde de tre bevægelseres mænd et langt sikrere fundament for frihed og selvstyre end de akademiske agitatorer, der mest var med i frihedsrøret, fordi det nu engang hørte sig til, når man bevægede sig i tidens europæiske luftning. Da vinden siden blæste fra en anden kant, afløstes den varme agitation hos mange akademikere af den kolde tvivl, mens adel og gods-ejerstand med enkelte væsentlige undtagelser vel egentlig altid — med Estrup — har betragtet den frie forfatning som en utilgivelig dumhed eller et skæbnesvangert fejlgreb.

•

Det kan have sin interesse og betydning at følge de tre linier op i nutiden for at lade dem belyse og belyses af nutidsforhold. Hvordan vurderer vi i dag deres betydning?

Hvad lighedslinien angår, nærer jeg ikke så stor bekymring. Vi er på dette område nået langt, men skal endnu længere. Det tror jeg i grunden, der er god forståelse for. Vi må ikke slå os til tåls med, at vi selv og vore børn muligvis har vort så nogenlunde på det tørre. Samfundet må stile imod, at mulighederne bliver ens for alle. Uddannelsesmulighederne, de unges adgang til jord etc. Men som sagt, jeg tror, forståelsen i den henseende er både udviklet og udbredt.

Hvad perspektivet i hverdagen angår, kniber det mere. Historien er ikke levende i vore sind som hos slægtledet for hundrede år siden. Har vi fx. ikke en tilbøjelighed til at lade vore hverdagsbekymringer overskygge glæden over 5. maj 45. Og så er virkeligheden jo dog den, at Danmarks befrielse var så stor og herlig en oplevelse, at alt, hvad vi siden har haft

at mase med, kun er for småtterier at regne i sammenligning dermed.

Vi havde sidste vinter den enestående oplevelse, at de nordiske *folk* pludselig var indstillet på at gå sammen for at værne den fælles vej. Det var en helt ny og enestående situation. Men hvad kom der ud af det? Ikke ret meget, måske slet ingenting. Vil man i fremtiden sige om os, at vi ikke var på højde med vor tids muligheder?

Eller Sydslesvig — —. Vi er jo alle enige om, hvad der burde ske. Sydslesvig skal adskilles fra Holsten, flygtningene ud, eller i hvert fald fordeles ligeligt over hele Tyskland, og grænsen skal til sin tid lægges efter selvbestemmelsesretten. Men der er ingenting sket. Er det, fordi vi ikke kan se spørgsmålets virkelige storhed og derfor heller ikke handler derefter. Mangler vi perspektivet i hverdagen? Hvad den tredje linie, den kristelige vækkelse angår, står vi heller ikke for godt i det. »Vækkelsernes tid er forbi,« siger Indre Missions formand. Dermed mener han vel ikke ligefrem, at åndslivets tid er forbi, men han mener utvivlsomt, at det kniber med fornyelsen, og det er der vel noget om. Den fordel har vi frem for slægtleddet for hundrede år siden, at præsterne i vore dage ikke er rationalister. Det er der naturligvis i høj grad grund til at glædes over. Men der er dog også hos vore dages teologer farlige tendenser. Den moderne tale om »afmytologisering« er vel ikke andet end et nyt rationalistisk opkog. Visse præster er så glade for, at de er uenige om alt, at de synes at tage selve uenigheden og den uendelige teologiske diskussion som det eneste sikre vidnesbyrd om levende kristendom. Det kunne i hvert fald lige så godt tages som et vidnesbyrd om det stik modsatte, et forsøg på at lade menneskelige meninger indskrænke Guds almagt. Min fars og mors kristendom var ikke nogen diskussions-religion. Jeg tror ikke, tvivlen nogen sinde fandt vej ind i deres kristenliv. Nu har jeg set dem dø begge to, og jeg er klar over, at kan jeg dø lige så tryk i mit gudsforhold, så er jeg glad. Som sagt, vi har grund til at glæde os over, at præsterne ikke er rationalister i vore dage, men der er hos adskillige teologer farlige

tendenser. Det er altid farligt at isolere sig i teologiske diskussioner i stedet for at gå i lære hos sin menighed.

Men lyspunkter er der også. Niels Bohr sagde forleden i et interview, at sandhedens modsætning er klarhed. Dermed mente han tydeligt nok, at når der er tale om det, der virkelig kan bære menneskeliv og folkeliv, så kan forstandens klarhed ikke hjælpe os. Videnskaben har sin grænse, og hinsides denne grænse ligger hele den verden, hvor dørene kun åbnes for tro. Det var den fremragende videnskabsmand, der prædikede. Og det er noget nyt. Og noget meget glædeligt. Der er sikkert adskillige i vor tid, som videnskabsmandens prædiken gør større indtryk på end præstens. I det forløbne århundrede var videnskaben oftest fjende og hadsk modstander af kirke og kristendom. »Religionen begynder altid der, hvor den menneskelige viden hører op,« siger professor Arup, og det synspunkt kan sikkert kaldes typisk. Nu har dog altså den fremragende videnskab forladt dette flade stade. Det er en stjerne i natten.

Og der er også andre lyspunkter. I Sydslesvig er det stadig mere tydeligt den helt jævne befolkning, der bærer dagens møje og byrder i den folkelige kamp. Rundt omkring i vort folk er der små sikre kredse, der holder lyset brændende i kirke og forsamlingshus. Og de er indstillet på at holde ud, fordi de mener, det er noget værd, det, de er med i, og fordi de føler, at både de selv og deres egn vil blive fattigere, hvis de giver op. Dem tror jeg på, de jævne mennesker og de små kredse. Og når jeg tænker på de næsten 6000 elever, jeg har haft i min højskoletid — ja, så mindes jeg med stor glæde de mange unge rene sind. Også de giver mig håb til fremtiden.

Historikeren Toynbee har skildret det 19. århundrede som en tid, hvor europæeren anså sig for verdens herre. Alle andre folkeslag måtte bøje sig for ham. Alle måtte følge hans eksempel. Selvsikker og sig selv nok mente han allerede at kunne skimte paradiset på jord og evig fred, sikret ved menneskets egne kræfter og hans egen overlegne kultur. I stedet for kom vi til at opleve to frygtelige verdenskrige og frygter allerede for en tredje og endnu forfærdeligere. Selvsikkerheden er

forbi, og forude skimter vi nu kun et uigennemtrængeligt mørke. Frygt, uro og usikkerhed karakteriserer tidens indstilling. Men det skal vi efter Toynbees mening ikke være kede af. Den overfladiske selvsikkerhed er i virkeligheden kun et udtryk for goldhed. Derimod kan de urolige og ængstelige sind give en frugtbar jordbund for vækst. Lad os også tage det synspunkt med i vurderingen af fremtidsmulighederne.

Vi har oplevet en devaluering, hvis egentlige indhold vel var, at en mand kom med en regning, men vi nægtede os hjemme. Nu ved vi med fuld sikkerhed, at en skønne dag kommer han igen, og så er der løbet renter på. Eller sagt anderledes: vi går uden al tvivl vanskelige tider i møde. Da har vi sikkert alle det ønske, vel også det håb, ja, inderst inde vel endda den tro, at vort folk trods alt skal vise sig at være så åndeligt vel rustet, at det ikke blot vil kunne bære de vanskeligheder, der kommer, men yderligere vokse igennem dem. Det er en åndelig grundlov, at det *kan* ske. *Måtte* det ske!

Hans Haarder.

KAN VI BYGGE EN BEDRE VERDEN?

Den, der under krigen håbede på en fredelig efterkrigstid eller på en tid med større social retfærdighed, er vist blevet skuffet. Er der sket andet end en tilbagevenden til forholdene før krigen på disse områder? Endnu håbes der på og arbejdes der for en international retsorden, der skal hindre en gentagelse af verdenskrigene. Al ære og respekt for dette arbejde! Men mon vi alligevel ikke alle har en mistanke i vort sind, når vi hører om afsluttelsen af en traktat mellem f. eks. to stormagter! Det tror jeg, vi har trods alle de ceremonier, der finder sted ved sådan en lejlighed, og trods de store billeder, vi ser på avisernes forsider af nationernes repræsentanter og referaterne af de smukke taler, der bliver holdt ved den lejlighed. Vi spørger uvilkårligt os selv: Mon denne traktat er så meget værd som det papir, den er skrevet på? Vi har i hvert fald gang efter gang oplevet, at det ikke var tilfældet, fordi den pågældende traktat blot blev foreslået eller blev accepteret af et land ud fra klogskab, og det var ikke lederne mening, at traktaten skulle holdes, men blot virke beroligende, så man havde frie hænder til at arbejde mod sit egentlige mål, måske krigsforberedelse.

Sådanne oplevelser har givet os mistillid til mennesker. Men som modsætning til alt, hvad vi i den retning har set omkring os, træffer vi i evangelierne, f. eks. i Bjærgprædiken, et ganske andet billede af samfundet mellem mennesker. Her træder klart og tydeligt en helt anden verden frem.

En engelsk præst udtalte for 50 år siden: »Brødre! Hvad der er bygget på selvished, kan ikke bestå. Et system, hvis sidste kerne er egeninteresse, vil en dag blive knust til ato-

mer. Derfor er vi, som har iagttaget, hvorledes Gud handlede i fortiden, fyldt med en rolig, men forfærdelig forventning, indtil han knuser dette system, som han har tilintetgjort andre, der gik forud for det. Og dette vil ske gennem ryster, der er mere forfærdelige og blodige end nogen sinde før. Mens mennesker taler om fred og civilisationens fremskridt, hører vi på afstand lyden af hæere, der ruster til krig. Fra alle verdenshjørner ruller en verdenskrigs larm os i møde.«

Denne spådom gik i opfyldelse i 1914 og i 1939, og vi tænkte da: Er der ikke en dyb uretfærdighed i den såkaldte vestlige civilisation! Derfor er drømmen om en ny verden så naturlig. En verden, der er »fri for nød og fri for frygt«, en verden grundet på retfærdighed, og her tænker vi måske først og fremmest på retfærdighed i sociale forhold og i internationale forhold.

Men det ser ikke lovende ud, at man kun kan tænke sig denne nye verden blive til gennem lovgivning, organisation og teknik. I øvrigt har vi før hørt den samme tale om en ny verden, uden der kom noget ud af det. Og vi har en fornemmelse af, at det er den vej, vi går, der er forkert, at det er fordi, vi har ladet bjærgprædiken eller evangeliernes tale være udenfor vor genopbygning. Og hvis vi blot går ad den gamle vej, vil resultatet blive, som vi før har oplevet det.

Med andre ord, det er nødvendigt at komme bort fra den forestilling, at evangelierne holder sig neutrale over for samfundsproblemerne og kun sigter mod den enkeltes frelse, og til at forstå, at evangeliet på een gang er individuelt og socialt, og at det også — og dermed menigheden — har et væsentligt bidrag at give, når der er tale om at skabe en ny, det vil sige en retfærdig, verden.

Dette være sagt, uden at det skal forstås sådan, at man skal vende sig mod verden og søge at præge, forvandle og genrejse den, men glemme, at eet er fornødent. Det er naturligvis en vildfarelse, hvis vi går ud fra, at hvad der har værdi for os, også må have det for Gud. Det er på en skæbnesvanger måde at forveksle Guds rige med dette eller hint, som vi ikke mener at kunne leve foruden. Vi har her i Danmark haft

mulighed for at lære, at over for Gud har »gerningerne« slet ingen værdi, men alene troen. Har vi travlt med vore idealer, kulturbestræbelser o.s.v., så kan det være udmærket, ja, det kan også være vor pligt, men over for Gud og »Guds rige« er det aldeles ligegyldigt. Her kan vi kun to ting: erkende vor store fattigdom, forårsaget ved vor synd, som er mangel på tro — og bede om, at denne tro må gives os. Men vi må leve med i det borgerlige samfund, mellem kristne og ikke-kristne. Vi har alle det samme fædreland og måske også den samme drøm om social retfærdighed.

Jakob Knudsen siger: »Man skal hvile i Gud for at have hænderne fri til at arbejde med verden.« Intet arbejde er af værdi, uden det er »sagligt«, og sagligt kan det ikke være, hvis det foruden at tjene sit eget formål også skal tjene »gudelige« formål, som det alligevel ikke kan gavne. Vi må ikke som en skomager forsøge at lave støvler til englefødder eller gøre vore egne idealer eller »livsværdier« til religionssurrogater.

»Der er to veje til fuldkommenhedsmålet for os mennesker: den ene er bøn, liv i ordet, den anden er arbejde, lidelse. Hvad der ikke med sandhed kan nås ad den ene vej, det må nås ad den anden.«

Vi må som kristne leve med i det borgerlige samfund, og leve der kristne og ikke-kristne mellem hinanden, men der er visse principper, som evangeliet slår fast for den kristne: 1. Den menneskelige personligheds uendelige værdi i Guds øjne. 2. Alle menneskers broderskab. 3. Pligten til at tjene sin næste. 4. Kærligheden som livets inderste motiv. 5. Pligten til at tro på Gud og mennesker.

Det fremgår tydeligt af flere lignelser, hvilken rolle det enkelte menneske spiller i Jesu øjne. Tænk f. eks. på de kendte lignelser om den tabte mønt og om den fortabte søn. Ja, vi behøver end ikke at tænke på nogen enkelt lignelse, men det, at Jesus gav sit liv til genløsning for den enkelte, viser vurderingen af det enkelte menneske så tydeligt, som noget overhovedet kan vise det.

At Jesus betragter menneskene som en enhed, fremgår

af Fadervor med dets stadig gentagne ord »os« og »vor«, »giv os i dag vort daglige brød«, »forlad os vor skyld« o.s.v. Og med sin tale sletter Jesus klart og tydeligt alle classeskel, nationale skel og raceskel. Der er kun een fader, og der er kun een familie.

Opfatter vi samfundet som et broderskab, ligger deri en anerkendelse af gensidig tjeneste. Intet fremgår tydeligere af evangelierne, end at vi er bestemt til at tjene. Atter og atter dvæler Jesus ved tanken om at tjene, og han understreger denne tanke ved sin egen færd, der var en fortsat tjener menneskene.

Ingen kan nægte, at denne tale i evangelierne har øvet den allerstørste indflydelse på verden. Her har vi lært den menneskelige personlighedsværdi at kende, og mennesket vil aldrig kunne glemme det. Og uden denne lære havde vi aldrig oplevet slaveriets afskaffelse, kvindens ligeret med manden, og at barnets liv var blevet helligt.

Men på den anden side må vi indrømme, at målt med disse princippers mål er der langt igen, inden vi tør kalde samfundet for et kristent samfund. Der er endnu i det moderne samfund mangfoldige forhold, der er af en sådan beskaffenhed, at de danner en alvorlig hindring for den menneskelige personligheds udfoldelse. Det er ganske overflødigt at nævne eksempler her, for vi ser alle tydeligt, at vi er langt fra at have virkeliggjort evangeliets grundsætninger i et samfund, som opretholder en kirke i sin midte og derfor kalder sig et kristent samfund. Men hvordan skal vi bære os ad med at omsætte disse principper i effektiv handling?

Kærlighed og tro er de to principper, der bestemmer den kristne metode i retning af at realisere et fremskridt.

Du skal elske, siger Jesus. Derfor er det kristne mål at skabe kærlighed i hjemmet. Og når der er tale om metoder, ved hjælp af hvilke vi reformerer samfundet, da må vi spørge: Er de udtryk for kærlighed, og vil de, hvis vi benytter dem, bevirke at kærligheden får mere magt i samfundet.

Endvidere må vi gå troens vej. Når talen er om personlighedens uendelige værdi, broderskab og tjeneste, så står

vi ikke over for idealer skabt af mennesker. Nej, disse idealer har deres udspring i og fra Gud. De er en del af Guds plan med mennesket. Derfor er de heller ikke den menneskelige natur fremmede og derfor ude af stand til at virkeliggøres, thi Gud har selv indplantet dem i mennesket.

Men af troen på Gud følger troen på mennesket. For mennesket er Guds barn, og det er gennem mennesket alene, Guds formål med verden kan gennemføres.

Men hvorledes forøger vi den sum af kærlighed og tro, der findes i verden? Kun gennem evangeliets forkyndelse og modtagelse. Hvis disse to ting ikke sker, er der ikke noget håb om en ny og retfærdigere verden. En religiøs fornyelse eller vækkelse, der på een gang har et individuelt og et socialt sigte, er en af de vigtigste forudsætninger for en verden grundet på retfærdighed.

Lad mig, for at vise at der også er ledende statsmænd, der forstår dette, slutte med at citere, hvad general Smuts sagde, da de forenede nationers pagt blev underskrevet: »Dette dokument's skæbne vil ikke afgøres af nogen organisation, men udelukkende af det menneskelige sind.«

Ethvert menneske bør huske på, at menneskets bestemmelse ikke kan sammenlignes med noget andet, og at loven er og altid vil være at kæmpe. Og han bør frem for alt aldrig glemme, at den guddommelige gnist er inde i ham og i ham alene, og det står ham frit for at nære mistro til den, dræbe den eller nærme sig Gud ved at være ivrig efter at arbejde sammen med ham.

Johs. Hvid.

Vore bedste ønsker om en god jul og et godt nytår!

Anna og Johs. Hvid.

HVOR DET FORENEDE EUROPA ER EN VIRKELIGHED

Når man gæster Svejts, er det, der i første omgang virker mest overvældende på en, vel den store oplevelse, det er at komme til en stat i det krigshærgede Europa, hvor ikke blot den ydre verden er fri for de spor af krigen, der ellers vansierer de europæiske lande, men hvor også atmosfæren præges af en fred, en soliditet, en tillid til fremtiden, der hos os andre er en saga blott. Og det er forståeligt, at mennesker, der har været i Svejts, i deres beretninger dernedefra først og fremmest hæfter sig ved disse ting, for det kan ikke undgå at gøre stærkt indtryk på en almindelig europæer, der efterhånden har vænnet sig til at omgås ord som krig og krise med stor fortrolighed.

Men er man dernede tilstrækkelig længe til at sætte sig lidt mere ind i forholdene; bliver det alligevel noget andet end dette, der præger sig dybest ind i ens sind. Og det er den opdagelse, at Svejts allerede i det små har skabt det forenede Europa, som nu er ved at blive en mulighed i det store forhold, men som vel først vil komme til verden efter store veer for moderen, hvis det ikke går så galt, at både mor og barn dør ved fødselen.

I vor tale om et forenet Europa — Europas forenede stater — henviser vi så ofte til Amerika, og i og for sig kan dette vel være meget naturligt. Der er selve navneligheden: Europas forenede stater ligesom Amerikas forenede stater, og der er i begge tilfælde tale om, at et stort område i stedet for at ligge i selvødelæggende indre splid koordinerer kræf-

terne til fælles bedste. Men hvis vi i arbejdet for en forening af de forskellige stater i Europa med deres forskellige nationaliteter, religioner og kulturer ønsker at henvise til en lignende forening, der kan styrke vor tro på, at planen lader sig realisere, så er det egentlig at gå over åen efter vand, som man i virkeligheden kan få meget bedre på den side, hvor man ellers bor. Det er ganske vist meget stort og særdeles beundringsværdigt, hvad Amerika har skabt, og i den praktiske udformning af vore planer, hvis vi engang når så langt, kan vi sikkert hente mange inspirationer hos Amerika, der jo altid er særdeles villig til at belære Europa. Men vi bør i vor parallellisering af europæiske og amerikanske forhold og muligheder sikkert ikke overse, at forudsætningerne er ret forskellige. Det er ganske vist europæere af forskellig nationalitet, religion og kultur, der er fundamentet i De forenede Stater, og man plejer at hævde, at når de forskellige europæere kan leve i fred med hinanden derovre, så må de også kunne gøre det herhjemme. Men man bør huske på, at de europæere, der lever forholdsvis fordrageligt og fredeligt i USA, og som i hvert fald ikke fører indbyrdes krige, er europæiske mennesker (eller efterkommere af dem), der er revet op af deres oprindelige jordbund og plantet helt om. Der er derved skabt en kultur, der nok har mangt og meget til fælles med den europæiske, men som alligevel er en speciel amerikansk kultur med sit eget særpræg på forskellige områder, en kultur, der jo for øvrigt på mange måder betragtes med bekymring og mistænksomhed fra europæisk side, hvad der i denne forbindelse er mindre væsentligt. Men medens De forenede Stater altså i deres arbejde for at skabe en fredelig sammenslutning af forskellige nationaliteter og kulturer har kunnet profitere af den betydelige fordel, at de havde revet en mængde mennesker op med rode, der nu skulle til at begynde forfra, så står vi europæere i den ulige mere vanskelige situation, at vi skal gennemføre denne fredelige sammenslutning på europæisk jord, med de forskellige ingredienser af Europas forenede Stater boende på de områder, hvor de har boet igennem århundreder, og

med fuld bevarelse af de nationale særpræg og de religiøse og kulturelle traditioner, der er et produkt af disse århundreders liv. Det er en forskel, der betyder noget, og tanken derpå kan måske nok få os til at tvivle på muligheden af at skabe den europæiske sammenslutning, der dog tilsyneladende må komme før eller senere, hvis Europa skal bevare ikke blot sin levestandard, men også sin rolle som kulturfaktor.

Men vi har Svejts at se hen til. Også dette land har ganske vist i den praktiske udformning lært af Amerika, idet den svejtsiske forbundsforfatning af 1848 er bygget op med den amerikanske som mønster, men det svækker på ingen måde betydningen af den bedrift, Svejts har udført. Sagen er jo nemlig den, at Svejts på europæisk grund har formået at skabe en stat, hvor fire sprog, to hovedkonfessioner, tre nationaliteter lever fredeligt side om side, og hvor den romanske og den germanske kultur, der ellers i Europa har skabt en spænding, der gang på gang har udladet sig i krige, nu samvirker i frugtbar gensidighed. Dette er en større bedrift, forekommer det mig, end Amerikas, for denne enhed er skabt under bevarelse af de mange sproglige, religiøse og kulturelle forskelligheder.

Det er vist omtrent ligegyldigt, hvor meget man i skolen og senere lærer og hører om Svejts. Først når man selv kommer derned, går det op for en, hvor mangfoldigt landet i virkeligheden er. Der er ikke blot tale om nuancer mellem de forskellige landsdele og befolkningsdele. Der er virkelig tale om skel — der altså blot ikke skiller. Jeg skal ikke trætte læserne med nogen beretning om ting, der i forvejen er kendte, men blot forsikre, at virkeligheden giver et ganske andet farvestrålende billede af dette lille forenede Europa, end man får ved at læse nok så mange skildringer af den svejtsiske stats opbygning.

Men der er et par ting, som det er værd at lægge særlig mærke til, fordi de giver os europæere, der står over for det forenede Europas problem, et par vink, som nok fortjener, at vi lægger os dem på sinde.

Det første er dette, at den sammenslutning af forskellige nationaliteter, kulturer o.s.v., der er sket i Svejts, absolut ikke har noget mål i sig selv. Den er et middel til at bevare politisk og åndelig frihed for de enkelte dele i sammenslutningen. De forskellige kantoner, hvoraf Svejts er sammensat, har fra gammel tid forstået, at det eneste middel, der battede i kampen mod ufrihed af den ene og den anden art, var de små enheders sammenhold. Friheden er alfa og omega i det svejtsiske forbund. Dette mål var så dyrebart, at det efterhånden kunne bringe de enkelte stater til at slække på deres krav om selvstændighed i alle henseender, for at de kunne opnå fuld frihed i visse henseender. Lad os skrive os dette bag øret. Der kan være ting, der er os så værdifulde, mål, som vi i den grad ønsker at nå, at vi må opgive andre ting, som vi ellers nok ville være enebestemmende over, men som, når det kommer til stykket, er mindre væsentlige i sammenligning med det, som er målet fremfor alt. Er det egentlig ikke Europas øjeblikkelige situation, at vi både vil have det ene og det andet og ikke er parate til at lade de mindre ting fare til fordel for det, som dog fremfor noget må være vort mål: bevarelsen af Europa som faktor i det politiske og kulturelle liv — og bevarelsen af de enkelte europæiske nationers frie åndelige liv? Vi kvier os ved at opgive selvbestemmelsesretten og selvstændigheden i de små ting, men fjerner os derved fra den sammenslutning af vore stater, der før eller senere må komme, hvis vi vil bevare selvstændighed i de sager, der er af livsafgørende betydning for os.

Svejts har i sin historie kendt det samme problem; også her måtte man gennem spændingsfyldte tider med brydninger og uroligheder, før de enkelte stater — eller kantoner, som de hedder — lærte, at man ikke både kan blæse og have mel i munden. Der er mindre væsentlige ting, man må opgive, for at man kan opnå det, der er nødvendigt for at sikre frihed og selvstændighed. Dette måtte svejtserne lære gennem århundreder, før de kom så vidt, at de for 100 år siden kunne give den svejtsiske forbundsstat den forfatning, som landet har i dag, og som — for at stille det på spidsen — giver for-

bundets centralmagt myndighed over de mere tekniske ting, mens de spørgsmål, som har en dybere forbindelse med livs-syn og samvittighed, religion og moral, overlades til de enkelte stater. Svejts er ikke færdig med problemet. Det ligger i sagens natur, at en stat som den svejtsiske, der er en art mellemløsning mellem centralisering og decentralisering, altid vil befinde sig i en spænding mellem disse to modpoler; men det er en sund spænding, og de mange demokratiske sikkerhedsindretninger som referendum (den svejtsiske form for folkeafstemning) og initiativ muliggør, at det brede folk og de enkelte enheder altid vil have hånd i hanke med sagerne, så det ikke bare bliver den teknisk indstillede administration, men også den umiddelbare folkevilje, der kommer til at bestemme styrkeforholdet mellem centralisering og decentralisering.

Ligheden med Europa er for så vidt nærliggende! Den europæiske historie giver os muligheden for at se, at en nærmere forening mellem vore stater ikke blot er ønskelig, men også uomgængelig i det lange løb, hvis vi vil drømme om en fremtid, men den giver os også muligheden for at se, at foreningen og den deraf følgende centralisering må indskrænkes til det absolut nødvendige, og at den må forbindes med en udpræget decentralisering på de områder, der mere er af åndelig end af teknisk art, hvis foreningen skal have varig bærekraft.

En anden ting, der er mere uhåndgribelig og ikke læder sig udtrykke i en forfatnings skematiske paragraffer, er selve forholdet mellem de religiøse, kulturelle og sproglige forskelligheder. Vi er vant til at betragte de forskellige kulturer, religioner og nationaliteter som dynamiske kræfter, mellem hvilke der nødvendigvis må opstå ikke blot en spænding, men også en ligefrem kamp, om end denne kamp ikke behøver at føres militært. Svejtserne tænker her i andre baner end vi. Man kender nok mindretallet, men ikke mindretalsproblemet, hvad der jo egentlig virker påfaldende i et land, hvor der er tale om mindretal i en langt større udstrækning, end Europa almindeligvis kender til. Lad mig blot nævne et

par tal: af den svejtsiske befolkning er 75 pct. tysktalende, 20 pct. fransktalende, 4 pct. italiensktalende, mens 1 pct. taler det rhätoromanske sprog. Denne forskel er ikke blot et spørgsmål om sprog, men også en forskel i oprindelig national herkomst, selv om de to ting ikke er absolut kongruente. Endvidere er ca. 60 pct. af befolkningen protestanter, 40 pct. katolikker. Alt dette til trods er der intet mindretalsproblem. Også dette bør vi lægge os på sinde. Svejtserne har nemlig også i denne henseende noget at lære os, nemlig en ganske anden indstilling over for spørgsmål af denne art. Mens det altså er god europæisk tradition at tale ikke blot om mindretal, men også om mindretallets problemer, om spænding mellem de forskellige kulturer, sprog og religioner, ser svejtserne det som en uhyre rigdom for deres folk, at det ikke er ensartet, men tværtimod mangfoldigt, oven i købet sådan, at de sproglige, konfessionelle og kulturelle grænser ikke dækker hinanden, men går på kryds og tværs. Det er en tro på kulturernes behov for hinanden, en fast overbevisning om, at den ene nation trænger til og suppleres af den anden, og dette syn må vi vinde også i det øvrige Europa, hvis planerne om et forenet Europa skal krones med held. Vi kan altså sige, at ikke blot har Svejts's frihedsvilje været så stærk, at den har kunnet skabe den passive, egentlig ret negative indstilling: vi må finde os i hinanden og tolerere hinandens forskelligheder for at bevare friheden for os alle, men denne indstilling er smeltet sammen med det absolut positive: at man tror på mangfoldighedens berettigelse og frugtbarhed. Det er indlysende, at jo stærkere vi tror på og betoner denne etiske holdning ved siden af, at vi indser og fremhæver den praktiske nødvendighed af foreningen, desto større chancer har vi både m. h. t. at vinde de enkelte stater for en sammenslutning, og også m. h. t. at skabe en praktisk form, der kan holde i fremtiden. Måske ligger det sådan, at tidens alvor tvinger os til at gennemføre foreningen, inden vi er modne dertil, og det kan volde visse bekymringer. En sammenslutning, der er fremkaldt af visse ydre faktorer, de være sig nok så tvingende og uomgængelige, kan aldrig blive så stærk som en

sammenslutning, der bæres af et kultursyn, og som derfor har chancer for at blive et fællesskab.

Et sådant fællesskab er der tale om i Svejts. Man kan med fuld ret tale om en svejtsisk nation, selv om de kendetegn, vi i almindelighed spørger efter: fælles sprog og fælles national oprindelse, mangler. Man må naturligvis på ingen måde glemme, at grundcellerne i det svejtsiske forbund hedder kanton og kommune, og at en svejtser først og fremmest er medlem af disse mindre enheder og har dybe rødder i det kulturelle og religiøse særpræg, der er grundlaget for enhederne. Men derudover er svejtseren besjælet af en fællesskabsfølelse, der nok kan bære navnet: nationalfølelse. Det er denne nationalfølelse, der holder det svejtsiske folk sammen, og som hindrer de enkelte dele af folket i at stræbe ud mod de germanske og romanske kultur- og folkeområder, som de jo ellers i mange henseender er forbundet med og også føler et vist slægtskab med.

Men her har vi samtidig forklaringen på den svejtsiske neutralitet. Den skarpt understregede og målbevidst forsvarede neutrale holdning har ikke blot sit udspring i et ønske om at holde sig uden for de ødelæggende krige. Den er også et udtryk for svejtsisk erkendelse af, at det ville være farligt at blande sig i de europæiske kulturers og nationers kampe, fordi det svejtsiske folk er sammensat af disse forskellige kulturer og nationaliteter og har lod og del i dem. Erkendelsen er gammel og formåede allerede under trediveårskrigen at bevare neutraliteten, så man ikke blandede sig i storopgøret, selv om man hjemme inden for de private vægge holdt et husopgør i det små. Svejts må vælge mellem at tage aktivt standpunkt i de europæiske brydninger eller at bevare den frihed og selvstændighed, der er den ydre garanti for, at kulturerne overhovedet kan få lov at leve i gensidig fred og supplere hinanden.

For denne neutralitet har Svejts altid været kendt og agtet. På talrige måder har den da også været til gavn for Europa. Det er sikkert unødvendigt at minde om, hvor stærkt Svejts har været og stadig er engageret i det europæiske genopbyg-

ningsarbejde. Måske har neutraliteten dog også en side, der er mindre opmuntrende. En ung dame, som jeg talte med en af de sidste aftener, jeg var i Svejts, og som er meget virksom inden for det tværpolitiske ungdomsarbejde, var en del mistrøstig, særlig m. h. t. den politiske interesse hos ungdommen, som skulle række ud over landets grænser. Netop de voldsomme og påtrængende problemer angående en fremtidig sammenslutning af de europæiske nationer, der beskæftiger alle sindene i de krigsramte lande, rører ikke ungdommen henede, sagde hun. Vi har i det hele taget at gøre med en tillukkethed, som hæmmer al virksomhed. Det er muligt, at den unge dame har dannet sig for lyst et billede af udlandets ungdom og for mørkt et billede af sit hjemlands. Men der er nok den kærne af sandhed i hendes ord, at neutralitet altid medfører en fare for afsondring og tillukkethed. Prisen for neutraliteten og dens uomtvistelige goder kan blive en mangel på åbenhed over for nye ideer og perspektiver. Måske gør denne fare sig gældende i Svejts, og det er beklageligt, hvis landet derved afholdes fra med styrke at gå ind i arbejdet på en nærmere sammenslutning af de europæiske stater. For Svejts har i det små virkeliggjort tanken om et forenet Europa, en bedrift, der giver landet ret til at tale med; og Svejts står desuden med et erfaringsmateriale, som vi andre nok kan have brug for, hvis det skal være alvor med tanken om at skabe en europæisk enhed, hvor mangfoldigheden alligevel kan komme til sin ret.

Asbjørn Mandøe.

Vi ønsker jer alle en glædelig jul og et godt nytår.

Bodil, Niels, Eva og Asbjørn Mandøe.

GENOPBYGNING

Siden krigens afslutning i 1945 er der overalt i verden atter og atter blevet talt om genopbygning. Regeringerne i så godt som alle lande har som et af deres vigtigste program-punkter haft genopbygningen — arbejdet med at genoprette nogle af alle de værdier, krigen ødelagde, værdier både af åndelig og materiel art.

Der er nok aldrig sket så store ødelæggelser i en krig som i denne. De materielle ødelæggelser er så store, at vi ikke blot endnu fem år efter krigens afslutning mange steder kun alt for tydeligt ser dens spor, men også må regne med, at der vil gå flere årtier, inden disse spor er forsvundet. Men det er ikke det værste, selv om det er slemt. På det område ved man nemlig, hvordan man skal tage fat. Det er en konkret opgave. Meget værre er det med de psykiske virkninger, som krigen og krigstiden har haft, dels fordi disse »ødelæggelser« spiller en langt større rolle i vort daglige liv, og dels fordi det er langt vanskeligere at råde bod på dem end på de materielle. Her står man meget mere famlende over for opgaven. Dog tror jeg ikke, der skal særlige evner til for at udrette noget i dette genopbygningsarbejde. Når det drejer sig om disse ting, så er den naturlige påvirkning fra menneske til menneske vist af større betydning end f. eks. en enkelt stor personligheds arbejde for at påvirke større grupper. En ting, der er karakteristisk for dette genopbygningsarbejde i modsætning til det materielle, er, at der ikke udrettes noget i løbet af en bestemt kortere eller længere periode; man kan her aldrig tale om, at man er færdig. Det må heller ikke op-

fattes sådan, at en bestemt gruppe, f. eks. tyskerne, skal være genstand for denne genopbygning, og at en anden gruppe er i stand til at udøve den. Nej, stort set er det sådan, at langt de fleste i større eller mindre grad trænger til at hjælpes, men også kan være med til at hjælpe, hvis de har vilje til det.

På mange områder begyndte man jo allerede under krigen at forberede genopbygningsarbejdet. Her i landet skete der blandt meget andet og mere betydeligt det, at en del foreninger, væsentlig af pacifistisk art, i samarbejde dannede en organisation, der skulle arbejde med i genopbygningen efter krigen. Organisationen fik navnet »Fredsvenners Hjælpearbejde«, almindeligvis kaldet F. H.

F. H.s arbejde var nok på sin vis lettest i årene lige efter krigens afslutning, idet der da var så megen ren materiel nød, som man kunne hjælpe med at bøde på. Straks efter kapitulationen fik man fat i en del unge, som både havde lyst til at komme ud og lyst til at gøre et stykke reelt arbejde. De første hold kom til Nordnorge, hvor de var et års tid. Deres arbejde blev af meget forskellig art: tøjuddeling, sygepleje, hjælp ved bygning af huse o. m. a. Der var nok at gøre. Tyskerne trak sig mod slutningen af krigen tilbage fra Finland gennem den norske Finmark. De blev fulgt af russerne og lagde derfor alt øde efter sig. Så godt som ethvert hus, selv det mest afsides liggende, blev brændt af, og befolkningen måtte drage sydpå. Men så snart krigen var forbi, begyndte man at vende tilbage og tog energisk fat på at udbedre ødelæggelserne. Det var efter hjælpernes beretning en stor glæde og har sikkert også været lærerigt at hjælpe disse mennesker i genopbygningsarbejdet.

F. H. tog også fat andre steder, bl. a. med bispisninger i Polen, Tyskland og Østrig og med oprydningsarbejde i Tyskland. Der skabtes et nært samarbejde med beslægtede organisationer i andre lande. Også i Finland kunne der hjælpes ved opdyrkning af ny jord og opførelse af nye huse til de forflyttede karelere, der havde rømmet det stykke af Finland, der efter krigen blev lagt ind under Rusland. Der sendes endnu hvert år 40—50 hjælpere til Finland.

Som ovenfor nævnt samarbejder F. H. med organisationer i andre lande. Det er især med »International Civiltjeneste«, der har afdelinger i mange lande, bl. a. også i Danmark. Desuden har F. H. samarbejde med kvækerne i flere lande. De danske kvækere var med i dannelsen af F. H.

»International Civiltjeneste« har oprettet internationale lejre i forskellige lande, bl. a. Finland, Tyskland, England, Holland, Belgien, Frankrig, Svejts og Østrig. Unge mennesker, der har lyst til at deltage i disse lejre, skal være villige til at arbejde gratis mod at få kost, logi og et meget lille beløb til lommepege. I lejren bestemmer deltagerne selv sammen med lejrlederen, der af organisationen er udpeget blandt de unge, hvorledes arbejdet skal lægges til rette, og hvordan fritiden skal anvendes. Det er et forsøg på at praktisere demokrati i det små.

De, der står bag organisationen af disse lejre, regner med, at det praktiske arbejde skal være det faste grundlag for samværet i lejrene, og man håber så på, at samværet vil skabe mulighed for gensidige påvirkninger, sådan at lejrene også kan blive et led i en genopbygning af anden art end den rent materielle. Erfaringen viser, at det praktiske arbejde virkelig er et fortrinligt grundlag. Det, at deltagerne har en opgave, for hvis løsning de har et fælles ansvar, er af stor værdi for fællesskabsfølelsen og øger derfor mulighederne for virkelig kontakt mellem deltagerne.

Af andet arbejde, F. H. har taget op, kan nævnes samarbejde med Røde Kors til løsning af forskellige kulturelle opgaver, bl. a. unge tyskeres ophold i Danmark, dels på universiteterne, dels ude i det praktiske liv.

Efterhånden som årene er gået efter krigen, er der heldigvis blevet mindre og mindre behov for materiel hjælp, og F. H. har derfor lagt stadig større vægt på sit kulturelle arbejde. Man er her ude for en stor vanskelighed: det er ikke nær så let at få folk til at give pengebidrag til kulturelt arbejde som f. eks. til bespisninger — og økonomien har altid været bygget på frivillige bidrag. Staten giver dog tilskud, men også dette tilskud har været afhængigt af de frivillige

bidrags størrelse, idet der fra statens side gives et lige så stort beløb, som der kommer ind ad frivillig vej.

Da man nu er nået så vidt i arbejdet, at præget af hjælpearbejde er ved at forsvinde, har F. H. i dette efterår valgt at tage navneforandring til »Mellemløkeligt Samvirke« — et navn, der bedre udtrykker, hvad man gerne vil med arbejdet.

Kan enhver, der har lyst, få lov til at deltage i dette arbejde? Ja, hvis der virkelig er lyst til og forståelse af arbejdet, så kræves der ikke andet. Der holdes hvert år, før hjælperne sendes ud, nogle kursus, hvor man dels har praktisk arbejde, dels foredrag og diskussioner. Meningen med disse kursus er, at de, der har meldt sig, skal lære organisationen og dens arbejde at kende, og at organisationen skal lære deltagerne at kende. Det eneste, der kræves, er en ærlig vilje til at gå ind i arbejdet. Dem, der regner med, at det er en billig ferietur, de skal ud på, er der ingen brug for.

Da det væsentlig er pacifistiske organisationer, der står bag F. H., er der mange, der tror, at alle de, der rejser ud, er pacifister, men det er ikke rigtigt. I de grupper, jeg har lært at kende, har der nok været en del af dem, men jeg tror ikke, de har været i flertal. For øvrigt mener jeg, det er mindre væsentligt, om de mennesker, man samarbejder med, er pacifister eller ej. Jeg synes ikke, man må være så snæversynet, at man, fordi man ikke selv vil eller kan være pacifist, ikke vil samarbejde med pacifisterne, hvis man ellers mener, at de på nogle områder gør et arbejde, der er rigtigt. Men der er desværre mange, der på trods af al fornuft har modvilje over for alt, hvad pacifister har med at gøre, og kun har et skuldertræk og et nedladende smil til overs for det. (Til gengæld findes der jo så også blandt pacifisterne folk, der har nøjagtig den samme indstilling over for ikke-pacifister.)

Det at nægte militærtjeneste er for mig at se en negativ handling, men at arbejde for en større forståelse mellem nationerne ved at søge at være med i genopbygningen også andre steder end herhjemme synes jeg er en positiv indsats. Det er givet, at det bliver et beskedent og ikke særlig betydeligt bidrag, fordi det er så få, der bliver tale om, nemlig kun

dem, der bliver sendt ud, og dem, de kommer i kontakt med. Men lidt har også ret, og lidt, som efter ens egen mening er af det rigtige — det være sig nok så lidt — er dog bedre end slet intet. Det må vi da ofte indrømme, når det gælder arbejde på andre områder.

Der er sikkert mange, der vil fremhæve, at vi har opgaver nok at tage fat på herhjemme, og at vi bør hjælpe her, før vi tager til udlandet. Der er, så vidt jeg kan se, to ting, der taler imod dette synspunkt. For det første følgende: det er ofte i de sidste år blevet nævnt, at isolation og neutralitet ikke hører vor tidsalder til; det gælder for det enkelte menneske så vel som for det enkelte land. Men en følge deraf er det vel, at vi ikke blot har interesser, men også et ansvar, der rækker ud over landets grænser, på samme måde som et menneske ikke blot har ansvar for sig selv, men også for de mennesker, han har noget at gøre med. For det andet er der det at sige, at det måske ville være rigtigt, at vi først og fremmest skulle yde hjælp herhjemme, hvis der blot var tale om, at arbejdet var et forsøg på at hjælpe; men arbejdet i udlandet har som mål at fremme mellemfolkeligt samarbejde — selve arbejdet er blot det middel, hvormed man forsøger at nå målet.

Mon det ikke er en misforstået nationalfølelse, der kan være årsag til, at nogle er ret negativt indstillet over for de forsøg, der gøres på at fremme internationalt samarbejde af forskellig art? Det værdifulde i nationalfølelsen må efter min mening være følelsen af at være knyttet til sit folk og dets kultur og af at være forpligtet af det folkelige fællesskab, men denne nationalfølelse udelukker på ingen måde et mellemfolkeligt arbejde. Det er kun den misforståede nationalfølelse, der medfører et negativt eller direkte fjendtligt forhold til andre folk og deres kulturer. Denne form for nationalfølelse er den, der er lettest at fremkalde, og derfor også den almindeligste, men det må altid være vor opgave at holde den nede.

Anvendt på spørgsmålet om genopbygning (taget i videste forstand) vil dette sige, at vi ikke må svigte opgaverne

herhjemme, når vi går ind i arbejdet for mellemfolkeligt samvirke, men at vi heller ikke må gå til den anden yderlighed og svigte det internationale samarbejde i vor iver efter at løse vore egne problemer.

Uanset hvor man har sit arbejde, og hvad man arbejder med, vil man være i stand til at gøre noget for det mellemfolkelige samarbejde. Det er muligt, at man af en eller anden grund er hindret i at yde en direkte indsats til gavn for arbejdet, men alene det at vise arbejdet interesse og velvilje vil kunne gavne det, og det er en sag, hvis fremgang ethvert menneske i dag må være interesseret i.

Med de bedste ønsker om en glædelig jul og et godt nytår!

Gunner Oxe Pedersen.

»KENDER DU MØRKET?«

Lægen i Børkop, Paul Gerhard Sivertsen, har paa Askov boghandels forlag udsendt en digtsamling, som man bliver nødt til at standse ved. Det er en lille fin bog. Den er trykt paa godt papir, og den er illustreret smukt af kunstmaler Troels Trier.

Vi har her i Danmark en klassisk kunst med hensyn til bibelske billeder. Denne kunst er paavirket af Grundtvigs bibelhistoriske sange og salmer. Om disse sange kan det siges, at de nøje følger bibelens fortællinger, men samtidig er de saa danske af aand og af billedstof, saa vi synger dem med en fornemmelse af, at begivenhederne har fundet sted midt iblandt os her i Danmark. Sangene er derfor ogsaa nærmest uoversættelige til et andet sprog.

Det samme indhold er der i de tegninger, der er skabt af Joakim Skovgaard, Troels Trier og andre. De følger nøje bibelens fortællinger, men aanden i dem er dansk, og billedstoffet er dansk, og det kan betvivles, hvorvidt det er muligt at overføre dem til noget andet folks kunst. Derfor føles disse tegninger saa ægte af os danske.

Som indledning til Sivertsens digte er disse illustrationer helt naturlige, idet aand og billedstof i digtene ogsaa er dansk, skønt de bibelske fortællinger i digtene er troværdigt gengivne.

Ved første gennemlæsning af Sivertsens digte bliver man stærkt grebet, og dette indtryk holder sig ved senere gennemlæsning. Man har en følelse af, at noget, man synes, man har kendt altid, for første gang bliver helt levende og samtidig. Man kan undres over, at disse digte har kunnet finde

form og udtryk i vor tid, og næsten samtidig faar man en følelse af, hvor naturligt det er, at de er bleven til nu. Der er noget modsætningsfyldt i dette.

Men er denne tid, tiden efter den anden verdenskrig, ikke netop fyldt af modsætninger? Er det ikke saadan, at vi alle lever med en følelse af, at alt kan ske? Hvad kan vi knytte vort haab til? Hvad skal vi tro om livet, om vor fremtid som menneske og som folk? Og hvad skal vi tro om os selv? I ethvert levende menneske raader de mest modstridende tanker og følelser. Vi søger alle efter fasthed, efter sikkerhed, efter sandhed. Det gamle er rokket i sin grundvold, og det nye er endnu ikke bleven til. Det eneste, der er helt sikkert, er forvirringen og raadløsheden, udadtil og indadtil. Der er ingen tvivl om, at forvirringen skyldes, at man har klippet traaden over. Man har ikke kunnet, eller man har ikke turdet forbinde det gamle med det ny. Man har ikke formaaet at vente paa, at det ny skulde gro frem af det gamle. Vi er alle i en uhyggelig grad blevet tidens børn. Det, der var forud for os, har vi mistet tilliden til, og det, der kommer efter os, tror vi ikke paa. Vi er her og nu, og inderst inde er vi her uden fortid og uden fremtid.

I kunst og i litteratur gives der udtryk for de mest modstridende følelser og tanker. Der er noget for enhver smag. Hvad det ene menneske føler sig grebet af, kan det andet menneske slet ikke forstaa det mindste af. De kræfter, som nogen kalder opløsende og tilintetgørende, fordi de vender sig mod det gamle og brat klipper traaden over til det, som var; de samme kræfter kalder andre for de opbyggende og sjælssunde, fordi de vender sig mod det ny, mod det, som nu er ved at blive til. Der er mennesker, der sørger over, at al autoritet synes undergravet eller allerede er helt bortkastet, og andre mennesker glæder sig over, at al autoritet forsvinder. Og med autoriteten forsvinder det, som den bandt sammen, og som den fyldte med samhörighedens liv og mærkelige kraft. Der er mennesker, der sørger over dette, og der er mennesker, der glæder sig over det. Fællesskabet gaar til grunde, og individualismen rejser sig paa fællesska-

bets ruiner. Nogen sørger over det, mens andre glæder sig over det.

Men enten man glæder sig, eller man sørger over den ene eller den anden ting, ligger der en lurende angst i os alle, og derfor raaber folkeslag og enkeltmennesker paa sikkerhed. Kunde man opnaa national sikkerhed, økonomisk sikkerhed, aandelig sikkerhed, enhver form for sikkerhed for alle slags ulykker, vilde man ofre meget. Undertiden faar man indtryk af, at der er mennesker, der vil ofre deres sjæls salighed, hvis de kunde faa lov til at leve et liv i fred og ro i denne verden.

Men der er onde kræfter, der vil herske over os, og naar mennesker ikke mere ved eller vil vide, hvem der er aarsagen til de onde kræfter og til deres herredømme over os, finder man paa en eller anden passende forklaring. Saaledes siger mange, at teknikken har taget magten fra os. Mennesket er ikke mere jordens herre og alle tings behersker. Vi har udleveret os selv til en magt, der er større end vor egen. Teknikken har ikke blot taget herredømmet over vore kroppe. Den hærger ogsaa vore sjæle. Vi lever ikke blot i kapitalens onde tidsalder; vi lever i teknikkens, i atombombens forfærdelige tidsalder. Jorden er bleven lille og magtesløs, og mennesket er bleven endnu mindre. Der er kun plads til to folkeslag, to folkegrupper paa jorden, og hver af dem holder truende atombomben i sin haand. Den ene vil tilintetgøre den anden, for der er i grunden kun plads til een folkegruppe paa denne lille jord, men naar den ene udsletter den anden, udslettes samtidig selve jorden og alt liv paa den.

Det er i denne verden, man prøver paa at gengive mennesket sin magt. Mennesket skal ikke være behersket af nogen magt, heller ikke af nogen naturmagt eller af atommagt. Det er tværtimod mennesket, der skal herske over alle ting, og dette kan mennesket gøre, naar sagen blot gribes rigtig an. Mennesket ejer i sin forstand den største og stærkeste af alle magter paa jorden, men denne magt skal anvendes fornuftigt, for at den kan komme til at herske over alt og alle. Det kan saaledes blive nødvendigt, at mennesker forener sig og lægger deres kræfter sammen, for at menne-

sket i en bestemt situation kan bevare sin herskerstilling. Hvis vi sletter alle grænseskel mellem landene og folkene, hvis vi lader hele jorden være eet land og alle folkene udgøre eet folk, vil mennesket faa sin magt tilbage. Saa vil mennesket igen være jordens hersker og herre ved hjælp af sin fornuft.

Det er midt ind i denne verden, med alle dens taabelige ideer, med hele dens vantro forvirring og med dens overtro paa menneskets magt, Sivertsen stiller det nærgaaende spørgsmaal: Kender Du mørket? Han spørger i det første digt i bogen, og han spørger saadan, at man maa svare ham, selvom man gruer for det. Digtet hedder tvivleren, og det er skrevet som en dialog.

Det mørke, der er tale om, er ikke sommernattens bløde mørke, det er ikke foraarsnattens karske mørke, det er ikke stjernenattens mørke, der har genskær fra en anden verden, og det er ikke den blindes mørke, for den blinde ledes af andre, der lever i lyset. Det er haabløshedens mørke, der er tale om. Det er det mørke, der er haabløst, fordi evigheden har sænket sig ned i det og taget nattens skikkelse. Det er det mørke, som var til før alle tings begyndelse, før ordet lød: bliv lys. Det er det mørke, som forud for begyndelsen var den snævring af fortvivlelse og død, hvori mennesket mødte ordet.

Man aner noget frygteligt og uforklarligt bag ved dette digt, der med virkelighedens gru skildrer en tid, intet menneske kan have oplevet, fordi jorden og alt, hvad der findes paa den, endnu ikke var blevet til. Det er bibelens ord: I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden. Og jorden var øde og tom, og der var mørke oven over afgrunden, der har givet digtet sit indhold. Men bag ved dette indhold aner man Gud og Djævel i en kamp, der gennemryster alting. Og denne forfærdelige kamp føres ind i mennesket. Den endte ikke, da Guds aand svævede oven over vandene, og Gud sagde: bliv lys, og der blev lys.

Kampen fortsættes den dag i dag, og mennesket er deltager i kampen, enten det vil være med i den eller ej. Man

kan godt erklære sig neutral i kampen mellem liv og død, mellem Gud og Djævel, men der findes ingen neutralitet. Derfor vilde megen overfladisk snak være til ende, hvis man indtog sin plads i kampen og paa dens vilkaar lærte saavel ven som fjende at kende. Der er grund til for alvor at spørge: Kender Du mørket? Og der er grund til for alvor at finde et svar paa dette spørgsmaal. For vi kan ikke leve, før vi har lært mørket at kende og har taget vor plads i kampen mod det. Mørket var der, før Gud skabte ordets verden. Det var eneraadende den gang, og der skal igen komme en tid, da mørket skal fylde alt og alle og herske uden nogen modstand, men det skal først ske, efter at Gud har taget hele sin verden til sig, »saa af det hele, som Gud har skabt, gaar kun fortabelsens æt fortabt«.

I det næste digt »Bliv lys« skildres verdens skabelse og menneskets skabelse. Det er ordet, der taler, og alt, hvad ordet siger, sker, skønt mørket, der er født af nætternes kval, rejser sig til kamp mod ordet. Mørket vil hindre, at ordet virkeliggør sig selv. Men ordet skaber dog manden og giver ham sit eget kød og blod og sin egen styrke. Og ordet skaber kvinden og giver hende ordets ynde, mildhed og ømhed. Og det er menneskets bestemmelse, at det skal herske over jorden. Mennesket skal herske ved hjælp af ordet, og derfor skal det være med i og fortsætte ordets kamp, indtil den slange er knust, der sprang ud af ordets sind for at rejse sig i kamp mod ordet. Det er først gennem den sejrige kamp imod slangen, at ordets værk er til ende, og først efter sejren kan mennesket indfri det himmelske bud: frie at herske og leve.

Men mennesket tabte kampen mod løgnens bedrag, og det gemte sig som slangen i mørket, og mennesket blev ikke herre over jorden. Mennesket blev tværtimod jordens træl, og som saadan lever mennesket endnu. Og naar mennesker aarhundrede efter aarhundrede prøver paa at skabe sig selv andre kaar end trællenes, vil dette vise sig at være frugtesløst. Mennesket maatte kunne ophøje sig selv til Gud, hvis det skulde lykkes for mennesket atter at herske over jorden.

Det eneste, mennesket kan gøre, er at leve som træl, men det kan som træl leve saadan, at der gives Gud mulighed for at skabe en verden, hvor han til sidst kan sejre ved ordet.

Det forekommer mig, at Sivertsen i disse to første digte har sagt, hvad der ligger ham paa sinde. I de følgende digte følger vi ordets værk og ordets virkning i denne verden. Der er digte, der skildrer Guds løfte til mennesket og hans arbejde med mennesket. I andre digte skildres Guds førelse af Israels folk.

Derefter skildrer digtene, hvordan ordet atter taler. Og denne gang bliver ordet kød, skabt af en kvinde og af *hans* vilje, hvis tale er magt. Og ordet i kød levede sit liv og gjorde sin gerning blandt jordens trællefolk. Han oprettede sit rige, men hans rige var ikke af denne verden. Og dog er det i verden, og det er der saadan, at i hans navn er vi alle kongebørn, skønt fattige og ringe.

Der er digte, der er baaret af salmetone. De er enkle og rene i klangen.

Man lægger bogen fra sig, beriget og taknemlig. Det er velgørende at lytte til faste og klare toner. Traaden mellem fortid og nutid er i denne bog ikke klippet over. Det nye er paa en naturlig maade vokset frem af det gamle. Denne digtsamling er et vidnesbyrd om, at man godt kan finde forbindelsen mellem det bedste i fortiden og den nuværende efterkrigstid, naar man blot gaar tilstrækkeligt i dybden. Det maa vist være de mennesker, der ikke graver dybt nok, der kommer til det resultat, at man umuligt kan finde noget, der er værdt at bygge paa og værdt at fortsætte fra fortiden.

Aage Møller.

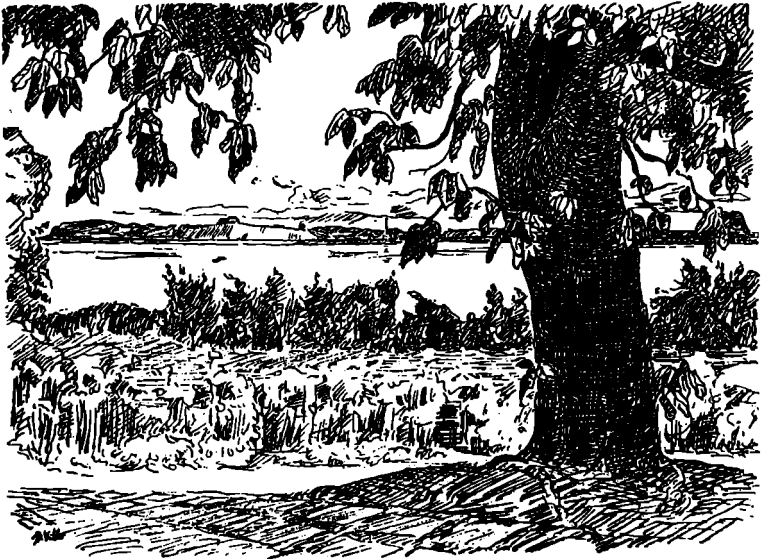

ÅRETS GANG

Ja, så begynder vi så småt at forberede os på at skrive 1950, og jeg er for ottende gang i lag med at skrive årsberetning. Den første oktober i år var det 8 år siden, min kone og jeg kom her til Rønshoved, og vi kan se tilbage over en travl og god tid. Siden skolens oprettelse i 1921 har der nu ialt været 2816 elever på Rønshoved højskole, deraf de 1400 siden 1941. I årene fra 1941 til besættelses-

Lærerstaben m. m. vinteren 1948-49.

Udsigt mod Holnæs.

tidens ophør var der 367 elever, siden 1945 har der været 1033. Sidste vinter, i sommer og nu i vinter har elevtallet ligget omkring de 100 — et meget passende tal. Eleverne har gennem alle årene været fra hele landet. Der er ikke noget område på Danmarkskortet, vi ikke har haft elever fra. Siden 1945 har elevtallet fra øerne, især fra

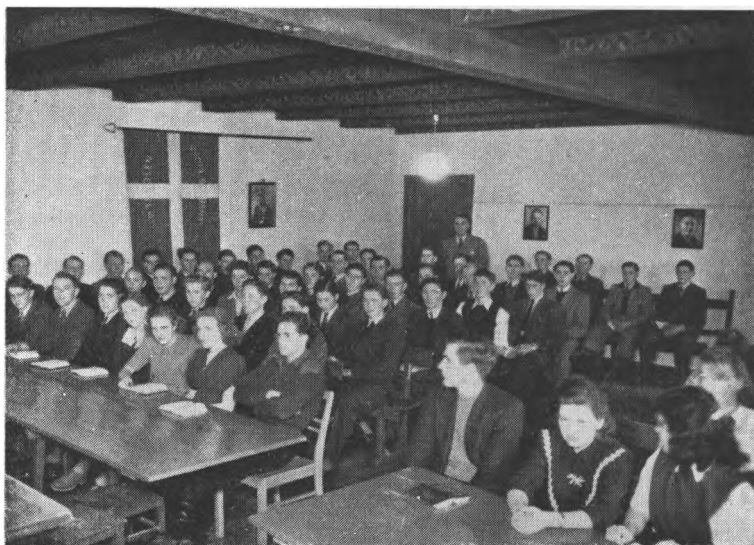

Elevbestyrelse.

Den nye flisegang.

Sjælland været i stadig vækst. Dog er Jylland stadig hovedlandet — for os som for de fleste andre højskoler. I det ydre har skolen i nogen grad forandret udseende, om end ikke så meget, som vi havde kunnet ønske. Men eleverne har i alt fald nu anderledes gode værelser end før, og klasselokalerne er også i det store og hele i or-

Fra foredragssalen.

Time.

den. I efteråret er opholdsstuen blevet moderniseret med nye borde og stole samt fast bæk langs hele væggen. Der er helt rart nu. Til foråret skal vi bygge et større udhus med cyklestald, vaskehus m. m. Iøvrigt er vi i gang med en større omlægning af haven. Bliver det så smukt, som det tegner til, vil jeg ikke bytte have med kongen i Graasten.

I sommer deltog jeg i et nordisk højskolemøde i Sörängen i Sverige. Der var ca. 400 deltagere fra Nordens forskellige højskoler, og det var en i smukkeste forstand repræsentativ forsamling, som man som højskolemand måtte glæde sig over at tilhøre. Der blev holdt gode foredrag. Især måtte man beundre visse svenske højskolemænds dybde og vidsyn.

Vi havde iøvrigt den glædelige oplevelse, at den danske højskole stod aldeles samlet i et kristeligt-humanistisk fællessyn. Vi kan nu engang dårligt tænke os højskolen skilt fra det syn, som for Grundtvig selv var det bærende. Men her var svenskerne ikke enige med os. De mener, at det er nok at være humanister. Det er muligt, forskellen ikke er så stor, som den kunne synes. Jeg tror i og for sig, at »poeten« Poul Sørensen har ret, når han giver udtryk for den tankegang, at kommer vi til bunds i tingene, møder vi overalt det samme, fordi sandheden er een. Det farlige er altså først og fremmest det overfladiske og det underlødige. Men skal det humanistiske syn være noget værd, kræver det i hvert fald åbenhed også over for det kristne svar på tilværelsens indhold og mening.

Luciafest.

»— med øjet, som det skabtes, himmelvendt,
 lysvågent for alt skønt og stort heneden.
 men med de dybe længsler velbekendt,
 kun fyldestgjort af glans fra evigheden.

Vi danske højskolefolk skal naturligvis med agtsomt øje følge udviklingen inden for højskolen i Sverige og andre steder og vogte os for at stille os på den høje piedestal, hvorfra vi intet kan se og intet lære. Men hvad det bærende angår, kan vi nu engang ikke gå på akkord, hvor meget vi så end kan imponeres af svenskerne enkeltmandspræstationer og oven ud flotte skolebygninger.

Men det var årsberetningen, vi kom fra. Som sædvanlig havde vi sidste vinter en række offentlige møder, hvortil tilslutningen hver gang var god. I november talte biskop Noack. Til julemødet havde vi besøg af pastor Harritsøe fra Bov. Ved mødet i januar orienterede redaktør Tage Jessen os om forholdene i Sydslesvig, hvilket han altid gør enestående godt. I februar læste forfatteren Henning Kehler sit dengang utrykte skuespil »Flugten til Amerika« for os. Endelig redegjorde redaktør Kai Edv. Larsen ved marts mødet for de nationale problemer i Nordslesvig siden 1945. Sangkoret underholdt under Mandøes ledelse til de fleste af månedsmøderne, hvilket vi var glade for.

Vore ture i omegnen begyndte med spadsereturen i skoven med den traditionelle »Tre-mand-høj«, hvor lemmerne bliver rørt, og hælene ryger. Før jul var vi på tur til Dybbøl og Sønderborg. Det er altid en stor oplevelse for eleverne.

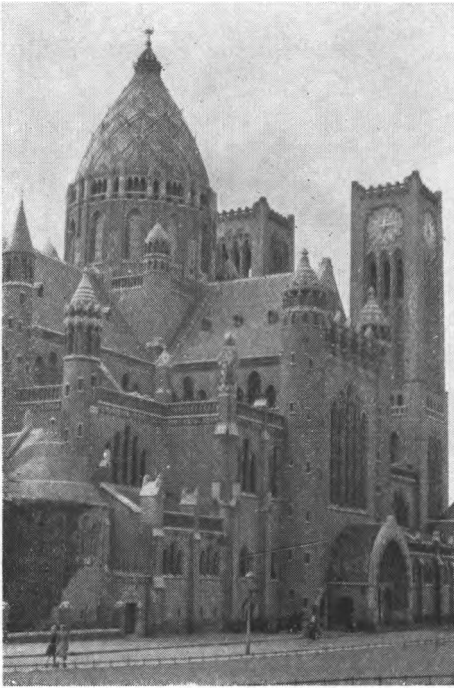

Fredspaladset i Haag.

Da det efterhånden sivede ud, at vi havde været på en meget vellykket Hollands-tur med eleverne sidste sommer, fik vi ikke fred, inden vi gik med til også at arrangere en sådan tur for vinterholdet. Den 18. marts tog vi af sted, i snevejr, men senere blev vejret mildt og behageligt. Turen blev gjort for 100 kr. alt iberegnet, hvilket vist tør betegnes som noget af en rekord i prisbillighed. Denne gang var vi rundt i det sydlige Holland med de store byer og de mange historiske minder. Alle deltagerne vil sikkert huske Fredspaladset i Haag,

Hyggeligt kanal-hjem.

Kirken i Delft.

Rønhovedpiger i Amsterdam.

Uden for vort hotel i Amsterdam.

der desværre i dag mest ligner et museum. Ja, vi så en masse. Kan I huske de smukke byvandring i Amsterdam og Utrecht — med de skønne kanalpartier i dejlig belysning. Kanalerne skal jo i det hele taget helst ses i lygteskær eller i måneskin. I rigsmuseet i Amsterdam beundrede vi Rembrandts malerier. Vor udmærkede fører Haesart var os her som overalt en storartet vejleder. Den gotiske domkirke i Utrecht og kongebegravelserne i Delft (Hollands Roskilde) gav os hver på sin måde et indtryk af skæbnetider i Hollands

På byvandring.

Gotik.
(Katedralen i Utrecht.)

og Europas historie. I Delft står bl. a. Vilhelm af Oraniens sarkofag. Han var i sin tid hollændernes ukuelige leder i kampen mod spanierne og havde det karakteristiske valgsprog: Je maintiendrai — jeg vil holde ud —. Et godt ord til alle tider. I Delft hviler iøvrigt også Hollands store retslærde, folkerettens grundlægger Hugo Gro-

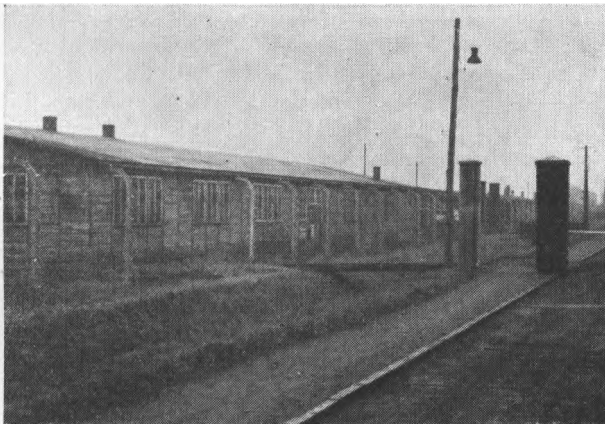
Vilhelminas slot.

Vi kigger på huse.

tius, hvis indsats det vel først og fremmest skyldes, at Fredspaladset fandt sin naturlige plads på Hollands jord.

Vore udmærkede chauffører sørgede for, at tiderne overalt blev overholdt, så vi nåede hjem til den fastsatte tid uden at blive så udkørte som på vor første Hollands-tur, da vi kørte omtrent uafbrudt i 24 timer. Og så fik vi endda på hjemturen tid til en afstikker til Neuengamme. Vi så eksercerpladsen, hvor de elendige hver dag stod parade, ofte i flere timer, og hvor der altid lå døde tilbage, når appellen blev afblæst. Græsset lyste grønt i den smalle forhave foran

Neuengamme (med forhaven).

barakkerne. Dets frodighed stammer fra støvet af de mange tusinde døde. — —

Vi vendte hjem med sindene fyldte med indtryk, og den lange fællestur havde rystet os endnu mere sammen og yderligere styrket kammeratskabet. En sådan fælles skoletur, hvor alle er med, er en herlig oplevelse.

Fest.

Vore fester — ja det var rigtige »Rønshovedfester«, og dermed ved de gamle elever, at der er sagt en del. Festerne har også deres at fortælle om et skoleophold. Kan man ikke glemme sig selv i festen, kan man det næppe heller over for livets store opgaver, hvor selvforglemmelse og offervilje hænger uløseligt sammen. Den, der altid vil holde sig udenfor, vil ikke udrette noget. Men vore elever 1948—49 bestod som antydnet prøven. Julefesten, fastelavn-festen og kammeratskabsfesten (i forbindelse med gymnastikopvisningen stråler sikkert endnu på erindringens himmel hos de gamle elever.

Elevdiskussionerne gik usædvanligt godt sidste vinter. Der var ikke nogen mangel på diskussionsdeltagere, og spørgsmålene blev både livligt og overraskende dygtigt behandlere.

Dialektaftenen er nu blevet en årligt tilbagevendende begivenhed. Det er noget af en oplevelse at se, hvor ægte de forskellige egnssituationer kan gengives. Østjyderne og sjællænderne fik denne gang særlig smuk omtale.

Som sædvanlig aflagde vi vellykkede besøg på Buskmose og på

Sjællænderne fejrer sejren.

Børnehjemmet. Vi er vore værter taknemlige for, at de stadig vil have besværet med den store invasion.

Ja, dermed er i hvert fald lidt af det særlige ved vinteren 1948—49 beskrevet. Hverdagen, foredragene, timerne — den enkeltes personlige oplevelser i mødet med højskolen — alt dette kan ikke beskrives. Men jeg tvivler ikke om, at alle disse ting vil komme frem i mindet hos læseren, og hver vil da tænke på sin højskoletid. Kan en årsberetning medvirke til dette, er noget væsentligt nået.

I april var jeg som sædvanlig på en 14-dages foredragsturné, og

Nordjyderne. Dialektaften.

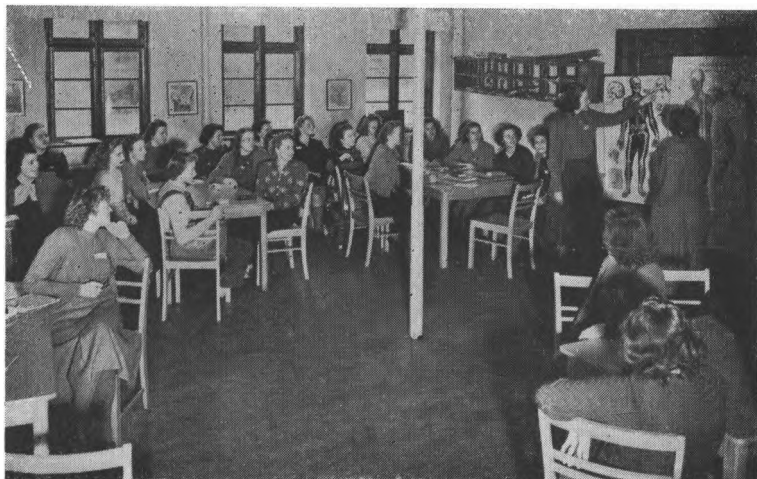
Vinterbødning.

så gik tiden iøvrigt med at gøre klar til sommerpigerne. De kom programmæssigt den 3. maj, og vi fik en skøn sommer sammen.

Maj er en dejlig rolig måned. Da går arbejdet sin støtte gang, og vejret var i år passende, ikke for koldt og dog varmt nok til, at badningen ret tidligt kunne begynde. Og så har vi jo iøvrigt den fordel her på grund af beliggenheden ved fjorden, at vi rigtig kan glæde os over hver eneste solskinsdag.

I biblioteket.

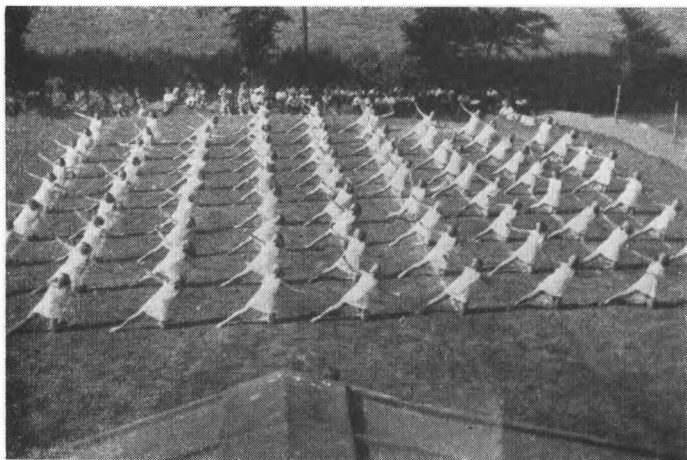

Sundhedslære i den „nye“ opholdstue.

I juni fejrede vi naturligvis Grundlovens hundredårsdag. Ved mødet her på skolen talte Hvid og jeg. Besøget udefra var sløjt, og så plejer vore grundlovsfester endda normalt at være særdeles velbesøgte. Men vi holdt denne gang mødet pinselørdag (den 4. juni), og det var afgjort ikke nogen heldig dag. Jeg talte iøvrigt til fem store grundlovsstævner rundt omkring i landet. Den 19. juni var vi til en herlig flagfest på Dybbøl, hvor vi hørte Aksel Schiøtz synges.

Svømmetimen slttes.

Gymnastik (i vore nye Rønshoved-gymnastikdragter).

Statsminister Hans Hedtoft talte og citerede Aakjær, hvis lyrik dog virkede noget spinkel med Dybbøl som baggrund. Derimod var forstander Demuth, Nordborg, heldig med en historisk billedrække over de 100 år. Og de flere hundrede flag, der smeldede i vinden, gav en festlig ramme.

Den 23. juni var vi til Sct. Hans-fest i Egersund. Pigerne gav en

Sommer.

Ved dammen.

smuk gymnastikopvisning, jeg holdt båltales, og derefter samledes vi til muntert samvær i Fægekroen. Kl. 24 tog vi hjem.

Den 25. juni havde vi besøg af Lem ungdomsforening og Tistrup sangforening, der overnattede her på vej til sangerstævne i Sønderborg. Vore gæster overværede elevunderholdningen lørdag aften og var meget imponerede af vore kvikke piger. Derefter samledes vi om kaffebordene i stuerne og på plænen (i projektorbelysning). Ti-

„Sønderjydeke piger.“

Frikvarteret nydes.

strup sangforening sang til sidst nogle sange for os. Det var smuk og lødigt underholdning. Den dejlige sommeraften, de skønne omgivelser og den smukke sang smeltede sammen i en harmonisk treklang.

Og så kom elevmødet, som sædvanlig imødeset med stor forventning. Tilslutningen var endnu større end tidligere. Der var vel 6—700 mennesker. Naturligvis kneb det med pladsen. Men det gik

„Væveren fra Mern“.

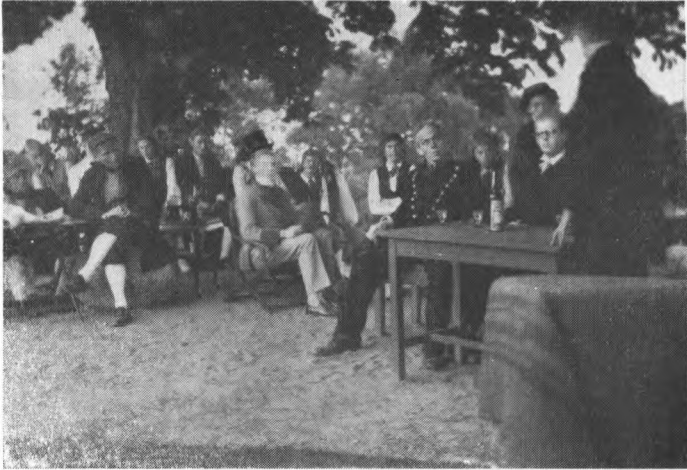
alligevel. Det hjælper svært med den gode vilje. Lørdag aften holdt Mandø foredrag. Søndag formiddag var der gudstjeneste i gymnastiksalen, hvor Aage Møller prædikede. Om eftermiddagen viste pigerne gymnastik under Mariannes dygtige ledelse. Derefter samledes vi i gymnastiksalen, der blev fyldt til sidste plads — og lidt til. Her talte Hvid og jeg. Søndagen sluttede med opførelse af Dons

Pastor Rørdam og Niels Jensen.
(„Væveren fra Mern“.)

Christensens stykke »Væveren fra Mern«. Stykket er mere beretning end drama; men det egnede sig udmærket ved denne lejlighed. Man har smigret de optrædende med at sige, at de gennem deres spil fik meget mere ud af stykket, end der egentlig var i det. Vi takker for complimenten. Til næste sommer skal vi iøvrigt indvi en ny friluftscene. Den er mere praktisk end den gamle, og den bliver en fryd for øjet.

Om mandagen talte Okse, Bülow og Ras, og vi fik en interessant drøftelse i forbindelse med foredragene. Om eftermiddagen var der håndboldkampe mellem de forskellige årgange, gymnastikopvisning af »de gamle«, sangtime m. m. Dagen og mødet sluttede med festligt samvær i gymnastiksalen og bål ved stranden. Vi kan vist sige, at de store forventninger helt ud blev indfrieede.

Folkemødet. („Væveren fra Mern“.)

Søndagen derefter havde vi forældredag. Der var kommet ca. 100 elevforældre til stede, og vi havde en god dag sammen med foredrag, gymnastikopvisning og skuespilopførelse. Vejret var herligt.

»Fætterfesten« blev afholdt ugen efter. Der var så mange gæster, at vi næsten kunne nå haven rundt, da vi gik vor »sangtur« inden aftenkaffen. Det så smukt ud med dette levende bånd af unge, fest-

Under usken.

„Folkeviser.“

klædte mennesker gennem den sommerskønne have med fjorden som baggrund.

Og så tog vi på ture. Først mod vest en lørdag—søndag. De modige — og det var næsten hele flokken — cyklede hele vejen og overnattede hos vor gode ven, den stoute vestslesvigske bonde Hans Andersen, Kongsbjerg. Vi andre fulgte bagefter i bil. Og så så vi sammen Vestslesvigs herligheder: Trøjborg-ruinen, Møgeltønders linde og smukke huse, slottet, Højer sluse, med det uforglemmelige udsyn

Rønshovedpigerne viser gymnastik i Holland (1948).

Foran domkirken i Utrecht.

ud over det flade, frodige marskland, hvor intet standser blikket, og til sidst Tønder kirke, Brorsons kirke. Vi sang en af hans salmer, for at også vi kunne høre den klinge under de hvide buer, hvor den lød for første gang. Og så var måske endda Løgumkloster kirke den

I Vohlendam går man endnu i folkedragter.

Ved badestedet Scheveningen.

allerstørste oplevelse. De gamle munke ejede de tre ting, der skal til, når noget stort skal skabes: tid, kærlighed og penge. I dag og til sene tider vil deres værk vidne om sandheden i deres stræben.

Og så gik det endnu en gang mod Holland. Den egentlige begrundelse for vore Hollands-ture var fra først af, at vi kun på den måde kunne få lejlighed til at aflægge et besøg i Sydslesvig. Skønt aviserne for længe siden har erklæret grænsen fri, var det heller ikke i sommer muligt for os at få indrejsetilladelse til Sydslesvig. Vi tog så igen omvejen over Holland, hvilket vore elever iøvrigt ikke havde det mindste imod. Til næste sommer skal sommerpigerne give gymnastikopvisning i Sydslesvig på selve årsmødedagen. Det skal nok blive en oplevelse, og da lykkes det utvivlsomt med indrejsetilladelsen til denne specielle lejlighed. Men vi tog altså igen til Holland. På vejen ned gennem Sydslesvig gjorde vi ophold ved Sankelmark, Isted, Danevirke og Hedeby. Og så gik det videre gennem Tysklands ruinbyer, hvor genopbygningen dog nu skrider forbavsende hurtigt fremad. I Holland fulgte vi nogenlunde ruten fra om vinteren. Dog nåede vi denne gang at sejle en smuk og indholdsrig tur gennem Amsterdams havn. Og så fik vi et dejligt bad ved det berømte internationale badested Scheveningen. Sikke bølger! Iøvrigt fandt vi morsomme rastpladser ved de hollandske kroer, hvor vi spiste vor medbragte mad. Også kroernes legepladser med alle mulige »gymnastikapparater« blev taget flittigt i brug. Turen var helt igennem vellykket. Vi så og oplevede meget og havde det helt igennem festligt. Lærer Mandøe, Lind, (vores Mandøes far) var med på turen og gav

Ophold undervejs

sit humørfyldte bidrag til rejsens vellykkede forløb. Også denne gang kunne vi glæde os over vore chaufførers dygtighed, hjælpsomhed, taktfuldhed og præcision. Vi nåede hjem i passende tid, og efter en meget bevæget afsked spredtes vore kære sommerpiger ud over landet.

Vore Hollands-ture har givet os en værdifuld forbindelse med de hollandske højskoler. Sidste vinter havde vi besøg i tre uger af Hollands førende højskolemand, rektor van der Wielen. Han havde sin hustru med, og de faldt begge godt til hos os. Van der Wielen havde (med tolk) nogle timer for eleverne og fortalte bl. a. om det indonesiske spørgsmål, set fra et hollandsk synspunkt. Han mente, at F. N.s stærke fordømmelse af Hollands fremfærd over for Indonesien for en stor del havde sin forklaring i, at Australien, U.S.A. og England ønskede at overtage Hollands plads i denne del af det fjerne Østen. I efteråret havde vi iøvrigt besøg af et par andre hollandske rektorer, og vi fik gennem dem bestyrket vort indtryk af, at den hollandske højskole har overordentlig gode ledere.

Også med den svenske højskole har vi udbygget forbindelsen. Sidste vinter var Hvid gæstelærer på Sigtuna i otte dage, og i sommer havde vi til gengæld besøg af Sigtuna-lærerinden Magnhild Rydén. Både på Sigtuna og Rønshoved har eleverne været meget glade for denne lærerudveksling; vi anser det for at være en udbytterig, inspirerende og let overkommelig form for nordisk samarbejde.

Endelig havde vi besøg af Rune Birkeland og frue fra Fana højskole i Norge. Også dette besøg var vi glade for.

Umiddelbart efter sommerskolens afslutning begyndte så grænse-

Magnhild Rydén hyldes,

landsstævnet. Der var 60—70 deltagere. Vi har før været flere, men stævnet var iøvrigt muligvis det bedste, vi endnu har haft. Lands-tingsmand Jepsen Christensen kom i sine foredrag bl. a. ind på § 5's store betydning i sønderjydernes kamp før 1920. Denne paragraf kunne alle steder nævnes, fordi den hvilede på et traktatligt grundlag. En lignende betydning ville en sådan bestemmelse kunne få for Sydslesvig. Iøvrigt skildrede han den folkelige kamp, som den tog form efter 1880 som en kamp for menneskets ret. Den byggede i

Grønlandsstævnet 1949.

virkeligheden på erkendelsen af, at »i hver eneste sjæl på jord en underfuld verden bor«.

Fhv. statsminister Knud Kristensen holdt et udmærket historisk foredrag om Sønderjylland gennem tiderne. Han sammenlignede tiden nu med perioden omkring 1721. Dengang havde man omsider fået Gottorperne jaget ud. Frederik den Fjerde havde magt og myndighed til at lægge hele Sønderjylland ind under det øvrige Danmark under et fælles dansk styre. Men man så ikke faren, og Sønderjylland blev fortsat styret sammen med det tyske Holsten til den gamle danske landsdels voksende fordærv. Det var de spildte muligheds politik — som nu?

Privat sagde han til mig: »Når en føst hå sie, hva en tøs æ den ræt vej, så ska en go en!«

Den følgende dag gjorde kirkeminister Frede Nielsen rede for sine synspunkter. Det kom til en meget varm debat. Men det er kun godt, at meningerne får plads til at brydes. Og der blev ikke fra nogen af siderne stukket noget under stolen.

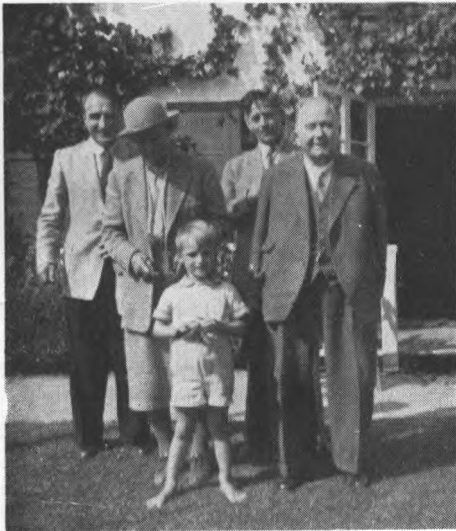
Om søndagen hørte vi to ypperlige foredrag af biskop Øllgaard og skoledirektør Bernhard Hansen.

På stævnets sidste dag talte redaktør Tage Jessen. Hans redegørelse var præget af en saglig og nøgtern optimisme. Kampen i Sydslesvig samlede sig mere og mere om den hovedlinie, at »sydslesvigerne skulle afgøre Sydslesvigs skæbne«.

Med ét meget festligt samvær den sidste aften sluttede mødet.

Så var det lejrskoletid, en noget urolig periode, men hvert skolehold havde udmærkede ledere, som vi glædede os over at lære at kende. Pludselig en dag dukkede professor Savory op nede hos os. Savory er som bekendt de danske sydslesvigeres gode ven og har flere gange talt Sydslesvigs sag i det engelske parlament. Det var morsomt at tale med ham. Han er en lille væver mand med raske bevægelser og tydeligt nok med evne til hurtigt at sætte sig ind i en situation. Vi kom straks til at diskutere Sydslesvig. Savorys plan går ud på, at Sydslesvigerne straks skal stemme om, hvorvidt de ønsker selvstyre. Er der flertal derfor, skal de have en besindelsestid på 15 år og derefter i 1964 ved en fri folkeafstemning afgøre, hvor grænsen skal gå. Det er mig igen aldeles ubegribeligt, at ikke hele det danske folk med en samlet regering og rigsdag i spidsen kan stille sig bag dette forslag. Naturligvis kan Savory intet opnå i London, når han måske ligefrem modarbejdes af den danske officielle politik. I teorien bekender alle danske partier sig til selvbestemmelsesretten. I praksis synes sagen at stille sig noget anderledes. Det er sørgeligt, og det giver vort slægtled et ansvar, som vi kan få svært ved at bære for historiens domstol. Sydslesvig er stadig ved at segne under flygtningebyrden, nu på femte år. I Danmark samler vi ind til de tyske

flygtninge. Det er utvivlsomt udtryk for en smuk menneskelig indstilling. Men det undrer mig, at man ikke samler sig om at hjælpe netop Sydslesvigs flygtninge, så de kan komme i vej et eller andet sted uden for Sydslesvig — i Tyskland eller i udlandet. Derigennem kunne man forene den medmenneskelige indstilling med vore særlige forpligtelser over for Sydslesvig.

Professor Savory på besøg.

Det er naturligvis muligt, at man fra tysk side slet ikke ville modtage en sådan hjælp. Man vil muligvis slet ikke fjerne flygtningene fra Sydslesvig, selv om muligheden var der, og både medmenneskelige og folkelige hensyn talte derfor. Men så fik vi da i hvert fald også dette konstateret.

Professor Savory var iøvrigt meget interesseret i den danske højskole, og der var i det hele taget så meget at tale om, at vi slet ikke nåede at blive færdige, inden det korte besøg var til ende.

Til efterårsmødet var tilslutningen større, end vi før har oplevet det. Salen var fuld til alle eftermiddags- og aftenmøder, og selv om formiddagen var der pænt besøg. Lørdag den 10. september om aftenen talte forstander Hans Lund. Om søndagen prædikede Aage Møller om formiddagen, og om eftermiddagen holdt Aage Møller og jeg foredrag. Aftenen sluttede med oplæsning ved forstander Demuth og frue. Mandag formiddag talte Mandøe og Hvid. Om eftermiddagen var der foredrag af rektor Egebjerg Jensen og pastor Ebbesen.

Lærerkredsen sommeren 49.

Døstrup. Om aftenen læste pastor Ebbesen et skuespil af Kaj Munk og underholdt siden ved kaffebordet med muntre viser.

Nu kunne omsider skolen som sådan holde ferie. Selv rejste jeg på foredragsturné og talte som sædvanlig ved 30 møder landet over. Gennemgående var tilslutningen særdeles god, og jeg hilste på en mængde gamle elever. Til nogle møder var der op til 20 Rønshoved-elever blandt deltagerne. Mange gange overnattede jeg i gamle elev-ers hjem. Tak, fordi I overalt i landet møder så trofast op. Hvor

Niels og Solveig.

Pigerne, karlene og køkkenskriverne.

er det fornøjeligt at træffe jer og følge med i, hvordan I har det, og hvad I er optaget af.

Imens jeg flakkede rundt, begyndte de hjemmeværende allerede så småt at forberede sig til vinterelevernes komme. En lille afbrydelse kom der i oktober. Da havde vi et meget vellykket møde for delingsførere. Det var dejligt at komme gymnasternes ledende folk på nærmeste hold, ligesom det var en glæde at være sammen med den ungdom, der samles om dem — hvoriblandt iøvrigt var adskillige af vore gamle elever. Vi vil gerne igen huse et sådant møde.

Og så begyndte vinterskolen, men herom skal vi høre til næste år.

I lærerkredsen er der sket den ændring, at Niels Mortensen, der var lærer her sidste vinter og i sommer bekæmpede Colorado-billen, har forladt skolen. Vi ved, at han passede sit arbejde samvittighedsfuldt og omhyggeligt efter bedste evne og altid var loyal i samarbejdet. Det takker vi ham for. Han er nu lærer på Høng Husmandsskole. I vinter har konsulent Drewsen igen overtaget landbrugstimerne her på skolen. Han kan sine sager. Som ny lærer fik vi til sommerskolen Gunner Oxe Pedersen, der tidligere har været lærer på Vraa højskole. Gunner Oxe har været min elev på Askov, så jeg kendte noget til ham i forvejen. Han er faldet særdeles godt til i samarbejdet og i livet hernede i det hele taget. Og så har vi endelig i ham fået den naturfagsmand, vi længe har søgt efter. Han er iøvrigt også stærkt interesseret i gymnastik og leder ikke-delingsførerne i vinter.

Som hjælpelærerinde fungerede i sommer Kirsten Bukh i stedet for Kirsten Dalsgaard, der nu er i Sydslesvig. Kirsten klarede fint den

vanskelige opgave at være både lærerinde og kammerat med eleverne.

Mandøes fik sidste vinter en datter, Bodil, og alle eleverne var med til den festlige barnedåb.

Ja, og så må jeg da også nævne, at vi selv fik en dreng den 23. juli. Han satte os alle i spænding ved at vente noget længe med sit komme. Vi bestemte os til at give ham navnet Hans Ole.

Hans Ole.

Og så vore medhjælpere i det praktiske: Henry Fredsgaard (fra 1948—49) er bestyrer for vort landbrug og har i sommer bl. a. præsteret egnens fineste roer. Karl Nielsen (42—43) er stadig gartner hos os og har travlt med den omtalte store omlægning af haven. Karen Lund (45—46) klarer sig fint som køkkenchef, dygtigt bistået af Ruth Schmidt (48). Else Olesen (44) har nu holdt 5-års jubilæum som medhjælper hos os, og vi håber at beholde hende endnu en år-række fremover. Også de andre pladser har været godt besat, mest af gamle elever. Vi ved, hvor meget det betyder at have dygtige medhjælpere med den rigtige indstilling, og vi bringer alle vore medarbejdere i året 1948—49 vor hjerteligste tak. Vi ved, at det for en meget væsentlig del skyldes deres indsats og indstilling, at vi med glæde ser tilbage på året, der svandt, og med forventning og tillid imødeser året, der kommer.

Men allermest vil vi takke vore gamle elever. Tak for de mangfoldige hilsener, vi får fra jer gennem år og dag! Næsten alle de nye elever kommer her på skolen gennem jeres anbefaling. Det er først og fremmest jeres skyld, at vi stadig har lov til at sige, at skolen går godt. Vi glæder os også over, at I stadig møder i så stort tal til elevmødet. Bliv ved med det!

Og så ønsker vi da til slut alle årsskriftets læsere en rigtig glædelig jul. Fremtiden er på mange måder mørk og usikker. Da er det godt at have fundet ind til det, der holder, selv om kårerne er omskiftelige. Julestjernen står stadig over Bethlehem, og den forkyn-der stadig det glade budskab, at lyset vil sejre — —

Jeres hengivne *Agnete og Hans Haarder.*

Et skønt udkig.

LANGELAND—ESKILSTUNA— STOCKHOLM OG RETUR

Takket være valutamyndighedernes velvilje er det nu igen muligt for den jævne mand at rejse i udlandet og at rejse uden at føle sig alt for trykket af tørre lommemesmerter. 500 kr. rækker dog et stykke. Og som ingen sinde før har danske fundet vej over grænserne og er vendt hjem med sindet fyldt med indtryk. Af denne grund er der muligvis nogle stykker, der, når de ser overskriften, tænker som så: »Nå, han har jo bare været en tur i Sverige, det kan der vel ikke være meget at fortælle om!«

Men denne kategori af blaserte, livstrætte væsener møder man jo overalt, så dem er der ingen grund til at tage højtideligt. — Det skal de nok gøre selv!

Jeg skal ikke her forsøge at skildre Sveriges sociale eller økonomiske struktur, eller trætte læserne med en beskrivelse af landets historie. Jeg vil kun prøve på at fæstne nogle af de indtryk på papiret, jeg fik af 8 dages ferie hinsidan.

Nogle svenske bekendte, som besøgte os sidst i oktober måned, inviterede mig til at køre med dem hjem i deres vogn. Der var god plads, sagde de. — Det var der også — til vi nåede lidt ind i Skåne.

Turen til København bød ikke på større oplevelser, men at køre gennem hovedstaden ved aften, når den ligger badet i neonlys, er storslået.

For den vidt berejste er pas- og toldeftersyn vel en kedelig formalitet, som ikke kan undgås, men for den, der første gang rejser ud, er det blot interessant, særlig når ens samvittighed er hvid og ren. Og at se Københavns lys forsvinde agterude og kort tid efter sejle ind til Malmø virker også betagende. Efter at have overnattet hos mine værtsfolks familie i den lille by Snogerød, 35 km fra Malmø, startede vi næste formiddag ved 10-tiden. Egentlig var det meningen, vi skulle have kørt kl. 7, men da vi først vågnede kl. 8, lod det sig ikke gøre! — Herfra var vi nu fire voksne, to børn plus en halv snes kufferter, pakker og tasker, som skulle dele pladsen. Så det

var vel egentlig naturligt, at vognen, en lille DKW, så lidt mistrøstig ud. Den gjorde ærlig talt et »ømdækket« indtryk. Bortset fra træhusene er en tur op gennem Skåne omtrent som at køre på Sjælland. Men så såre man kommer ind i Småland, skifter landskabet karakter. Sø ligger ved sø, og gran, fyr og birk dominerer. Klippegrunden stikker frem overalt, og spredt i terrænet, som legetøj efterladt af et barn, der er blevet kød af legen, ligger de rødmaledede træhuse og giver landskabet yderligere kolorit. Lange strækninger, måske 20—30 km, kører man gennem skov uden at se et eneste hus. Men hist og her er et mælkebræt smækket op, og ind igennem skoven snor sig en smal vej. Derinde bor altså mennesker. Men vi har ikke tid til at standse, vi skal nå Eskilstuna, inden det bliver alt for sent. Og byerne, vi passerer: Häseholm, Jönköping, Husquarna, Värnamo og Grenna, bliver kun navne. Jönköping og Husquarna kan siges at være Sveriges Aalborg-Nørresundby, så tæt ligger de sammen. Smukt ligger de op ad skråningerne med de mørke graner som baggrund, og lige ind går Vättern-søens sydlige del. Ca. 200 km kørte vi langs Vättern, med søen dybt nede ved den ene side og de høje klipper lodret op ved den anden. Men er Sveriges natur skøn, er vejene til gengæld elendige. Der er selvfølgelig strækninger, som er gode, men det meste er grusvej, bestående af små, skarpe flintestene, som ikke er særligt hensynsfulde mod dækkene. Men alligevel bliver der kørt hårdt, meget hårdere end i Danmark og meget hårdere, end det er forsvarligt i det kuperede terræn og med alle de skrappe sving, der som oftest går langs dybe afgrunde. Det er vel også derfor, at færdselsulykkerne ofte medfører svære kvæstelser og dødsfald. På et automobilværksted i Eskilstuna så jeg en vogn, der havde været genstand for en særlig hård medfart. Vognen, en 5-personers Volvo, tilhørte en læge. Han var en aften blevet kaldt ud på sygebesøg. Som passager havde han distriktssygeplejersken. Lægen var ikke helt klar over vejen, og i en kurve gjorde han holdt for at orientere sig. I modsat retning kom en stor 15 tons lastvogn med anhænger. Da den var midt i kurven, skete der en punktering, og chaufføren mistede herredømmet over den svære vogn med det resultat, at den bogstavelig talt fræsede op over lægebilen. Den så ud, som en kæmpehånd havde flået karosseriets tag af den. Chassiet blev krøllet sammen og lygter og ruder knust. Sygeplejersken, som sad på forsædet ved siden af lægen, blev dræbt på stedet. Lægen blev hårdt kvæstet, og det var uvist, om han kunne leve.

Eskilstuna er en af Sveriges store industribyer. Den har ca. 42.000 indbyggere. Den største af fabrikkerne er Bolinder-Munktells, hvis maskiner også er godt kendte her i Danmark. Her er mange smukke bygninger bl. a. teatret, Stadshotellet og Sörmlandsbanken. Og midt igennem byen snor sig en udløber af Hjälmarnsøen. Een

ting lægger man særlig mærke til: de mange cykler. Det er næsten som at befinde sig i København midt i myldretiden.

Oven på den lange køretur, ca. 600 km, trængte vi til at hvile os en dagstid, men så snart vi var nogenlunde kommet til hægterne igen, kørte vi til Stockholm. Det er efter svensk målestok kun en smuttur: 120 km. Vi passerede igennem Strängnäs, og jeg så både domkirken og bispegården. Her har biskop Thomas nok siddet, da han skrev: »Frihed er det bedste guld.« — Midtvejs mellem Eskilstuna og Stockholm ligger det gamle slot Gripsholm. Det er ikke beboet, men rummer nu store malerisamlinger. Midt i den ydre gård stod to store, gamle kanoner af den slags, der blev anvendt i Karl Gustavs tid. Det var nogle ordentlige krabater. Kanonerne i Sønderborg slotsgård er ærtebøsser ved siden af.

Der bygges meget i Sverige i disse år, og længe før vi nåede ind til Stockholm, så vi store bygningsarbejder. Grundene bliver sprængt ud af klipperne, og husene bygges ikke af mursten, men af beton med indstøbt stålvæv. Det første sted, vi gjorde holdt, da vi kom ind i byen, var på et bilværksted. Det var nu ikke helt efter bestemmelsen, men DKW'en havde en vis svaghed for bilværksteder, ja, den kunne faktisk ikke se et værksted, uden den fik fordøjelsesvanskeligheder og forstoppelse i benzintilførslen. Og dette her var noget helt usædvanligt. Her var værksted i tre etager, og ikke noget med at blive hævet op i elevator. Der var snegleformet kørebane hele vejen op. Og hvert bilmærke havde sin afdeling i hallerne.

Efter at være »nedkommet« i god behold gik turen ud til Haga-slottet, som ligger i ensom majestæt i en stor park, der er tilgængelig for offentligheden. Slottet er 1-etages og virker med sine gule mure og sorte tag ikke særligt storslået. Men omgivelserne er smukke.

I det hele taget er Stockholms beliggenhed meget smukkere end Københavns. Den synes også renere end København, måske fordi den er omgivet af vand. Selv om det ikke var den helt rigtige årstid, rent turistmæssigt, så var besøget på »Skansen« dog nok umagen værd. Men man forstår ikke, at der har levet mennesker i disse lave, men maleriske bjælkehuse. Operaen, Dramaten, Rigmuseet og Stadshuset er pompøse bygninger, der vidner om høj kultur. Og fra Katarinahissen har man det mest storslåede udsyn. Heroppe fra synes det, som trafikken gennem »Slussen« afvikles så nemt, men da vi selv skulle køre derigennem, resulterede det i, at vi kørte rundt i lang tid uden at kunne slippe ud. Da vi kørte hjem, var alle lys tændt, og det sidste, jeg så, var lampernes perlekæde langs Mälaren.

For at nytte tiden fuldtud tog jeg sovevognsbillet og rejste fra Eskilstuna om aftenen. For at komme med natekspresen måtte jeg rejse ind til Södertälje, en mindre by 35 km uden for Stockholm. Da jeg stod på Södertälje station og ventede på ekspressen, øsreg-

nede det, men der var alligevel noget smukt over hele sceneriet. Igennem de regnslørede lampers skær så jeg klods op ad sporene de høje skifergrå klipper med nogle enkelte grantræer op ad siderne. Og til den anden side lå den lille rødmaledede stationsbygning og længere borte byen, kun oplyst af enkelte lamper. På perronerne gik nogle få passagerer, en enkelt jernbanemand hastede forbi med en lygte i hånden. De svenske konduktører var meget elskværdige, og jeg kunne ikke undgå at bemærke den service, der ydes de rejsende. Selv om jeg rejste på 3. klasse, var der intet som helst at udsætte på køjen. Afdæmpet lys over hver enkelt køje, skinnende hvide pudebetræk og ekstra tæppe. Trods togets larm og det uvante i at sove og køre på samme tid faldt jeg hurtigt i søvn og vågnede ikke, før konduktøren stak hovedet ind og meldte: »Fem och femton.« Da jeg var omtrent færdig med morgentoiletet, blev der pludselig stukket et forpjuket hovede ud over kanten på den øverste køje: »Får man intet lov at sove til kl. halv otte?« — »Jag ved det inte,« forsøgte jeg. — »Hva« — »Ved det inte« — »Hval« Så opgav jeg, men heldigvis var han i den midterste køje vågnet ved larmen og kunne gi' den ønskede oplysning. Den må have været tilfredsstillende, for hovedet forsvandt, og snart forkyndte en snorken, at han var derhenne, hvor man griner ad folk. — Nå, det var altså ham, der havde snorket så umusikalsk, da jeg kom ind i aftes.

Natten og Malmö forsvandt samtidig, og dagen og København kom til syne med hinanden i hånden. Lidt slørede endnu efter nattesøvnen, men da solen havde skinnet lidt på dem, var de snart i fuld vigør. Og henne fra frihavnen spektaklede lossekranerne, og inde i byen klemte sporvognene, bryggerhestene travede i frisk morgen-tempo, taxachaufføren sagde ja tak til en ufortoldet »Players« og svingede om hjørnet for næsen af et pralende dollargrin.

Og så hastede ekspressen tværs over Sjælland mod Korsør, og jeg stod ved vinduet og nød synet af de pløjede marker, som ikke er skæve og krumme af store kampesten. Jeg så på de efterårsfarvede bøgeskove, og med et slog det ned i mig: »Jamen mand, du står jo ligefrem og er glad for at være hjemme igen!«

Erik Graugaard.

PÅ SVENSK HØJSKOLE

(BREV)

Jeg skal med glæde give et lille referat af mit ophold i Sverige. Jeg burde jo for længst have gjort det, da jeg skylder dig tak, fordi jeg blev af de udvalgte og fik den oplevelse at komme derover. Det var med mig, som vist også med de fleste andre, der første gang rejser til udlandet, at man stiller store forventninger til det nye og ukendte, man skal se og opleve, og for mig var det ikke mindre ved, at det var en højskole, jeg skulle gæste.

Det første indtryk, jeg fik af landet, var naturligvis et landskabsbillede. For en jyde, der plejer at kunne se syv kirketårne, virkede det svenske landskab både rigt og skønt, ikke mindst egnen omkring højskolen ved Mälaren, hvor jeg kom til at færdes til daglig, vakte min beundring, skovene omkring søen og med Wiks slot som midtpunkt.

Det første indtryk, jeg fik af skolen, var, at den med sine 1. kl.s undervisningslokaler og moderne boligforhold indbød til en god vinter. Alt lige fra skolestue og til gymnastiksal og badstue var perfekt i alle måder. Nu kan det vel med rette siges, at bygningerne og det omliggende landskab kun er de ydre rammer ved en skole. Det er dog visse ting, der giver de første indtryk, og efter disse stiller man sine krav — i første omgang. Jeg må sige, at efterhånden som vinteren skred frem, fandt jeg skolen på højde med de forventninger, jeg havde stillet.

Man har i almindelighed så let ved at kritisere andres og fremhæve sit eget, og jeg kan også give den svenske højskole kritik, selv om min dom over den i sin helhed ville blive mild.

Jeg talte med højskolemænd fra flere skoler. Det, der gik igen i deres ord om højskolen, var, at den danske stod som et forbillede for den svenske, og at det var Grundtvigs ideer, de byggede på, hvad jeg ikke helt kunne akceptere. Nu kan samme rod som bekendt skyde flere skud, så måske er såvel den svenske som den danske højskole bygget på Grundtvigs ideer trods forskellen mellem disse. Lægger højskolen herhjemme hovedvægten i at strø åndelig sæd i de

unge og indprente dem det ansvar, de har ved at være skabt i Guds billede, så søger derimod den svenske højskole at ruste ungdommen gennem faglig undervisning til livet, som det byder sig, til kampen for tilværelsen. Det er muligvis også en værdifuld gave, det unge menneske på den måde modtager af Sveriges højskoler, men ikke, hvad jeg finder, skulle være hovedvægten i en højskole.

Kort og godt, jeg savnede de danske foredrag, som nu engang ikke kan erstattes af kemi, fysik o. lign. En hel vinter på højskole uden at høre et eneste foredrag kan en gammel, dansk højskoleelev næppe tænke sig. Der er sikkert forskel på de svenske skoler ligesom på vore egne, men jeg fik det indtryk, at de gennemgående var mere udprægede fagskoler end vore herhjemme.

Jeg vil ikke sige, at jeg blev skuffet over at lære den svenske højskole at kende, og den gør sikkert et godt stykke arbejde for folket og landet. Arbejdet med de mange fag, der blev budt på, var udmærket tilrettelagt og ledet af mænd, der var veluddannede og enhver situation voksen. Eleverne havde de bedste betingelser for at udvide deres horisont, og udlændinge havde samme muligheder som landets egne sønner.

De fag, der blev budt på, var de samme, som danske fagskoler byder på, og der gås frem efter samme mønster og på det samme grundlag, så jeg kunne deltage fuldt ud i undervisningen. Selv »Fäderneslandets historia« kunne jeg læse med samme interesse som mine svenske kammerater, da det stort set også er Danmarks historie. Det gav måske nok lejlighed til godmodige diskussioner om Gustav Vasa og Kristian Tyrån o. lign., men dog uden at der blev lagt mindste vægt derpå af nogen af parterne.

Jeg var eneste dansker på skolen, hvad der stillede et vist krav til min slagfærdighed, men jeg havde flere gode kort på hånden bl. a. det, at skolen (slottet) skal være bygget og igennem længere tid besiddet af en dansk adelsslægt. Jeg betragtede derfor slottet som dansk ejendom og mindede undertiden kammeraterne om, at de kun var gæster.

Man hører undertiden påstande om, at svenskerne hader de danskere, der tager derover på skole og for at arbejde, men det kan jeg på det bestemteste dementere, foruden den enestående gæstfrihed jeg blev genstand for, hørte jeg kun gode ord om de landsmænd, der færdedes derovre.

Foruden det daglige arbejde foretog skolen flere udflugter. Vi besøgte nogle skoler (bl. a. Sigtuna) og var på studierejse til Uppsala og Stockholm, hvor vi havde lejlighed til at se en del af de der-værende virksomheder og seværdigheder, hvad navnlig var en oplevelse for mig, der kun kendte så lidt til Sverige i forvejen.

Som helhed blev mit ophold en stor oplevelse. Man så en hel

del nyt og kunne også glæde sig over at kunne nikke genkendende til skikke og traditioner, som også vi danske ejer og sætter pris på. Det bedste var at erfare, at forskellen mellem det svenske folk og os var lig nul. Efter at sprogvanskelighederne fortog sig, indlevede jeg mig blandt kammeraterne og færdedes blandt disse uden følelse af at tilhøre en anden nation. Det er en enestående god idé, foreningen »Norden« har taget op ved udveksling af skoleungdom til fremme af samarbejdet her i Norden. Det giver de nordiske unge en mulighed, som de kan have megen glæde og godt udbytte af at benytte.

Karl Bolet.

HER VED FLENSBORG-FJORDENS BØLGER — —

(Sang fra grænselandsstævnet 1949)

Melodi: Som en rejselysten flåde

Her ved Flensborg-fjordens bølger
lyder grænsens dystre sang,
melder kampen livet følger
overalt i mark og vang.
Danmark kalder dig og mig
frem til arbejd' ej til leg.
Grænsen kan sig flytte,
een gang veg den langt mod nord,
går nu her ved Flensborg-fjord,
altså kan det nytte.

Her ved Flensborg-fjordens strande
kampen stod i tusind år,
Dansken måtte jævnlig sande,
den var både dyr og hård.
Tit tilbage gik vor vej,
Jyden var dog stærk og sejt,
samled' alle kræfter,
mørke, onde dage kom,
skanser stærke blæste om,
lys dog fulgte efter.

Hist bag Flensborg-fjordens skrænter
lider fædre, mødre, børn,
de i savnet, nøden venter
frelse fra den tyske ørn.

Danske toner til os når,
beder bønligt om en vår
under fredens fane,
under flaget rødt og hvidt.
Derfor har de trofast stridt,
mangen fandt sin bane.

Landsmænd hist i Slesvigs huse,
Danmarks sande datter, søn,
vort velkommen højt skal bruse,
når I een gang får jer løn
for en trofast grænsevagt,
hvor I modigt, uforsagt
hævded' Danmarks ære,
svigted' ej trods nederlag,
stoled' fast på eders sag,
danske ville være.

Carl Revenskov.

ELEVFORENINGEN

I forbindelse med elevmødet afholdtes søndag aften den årlige generalforsamling.

Beretning og regnskab blev fremlagt og godkendt.

Af bestyrelsen afgik efter tur: Inger Fink, Holger Rasmussen, Sv. Thybo og Henny Husted.

Det blev for de tre sidstes vedkommende genvalg. Inger Fink, som nu er gift og bosat i Norge, overgik til det repræsentantskab, som påtænkes oprettet.

Nyvalgt blev Anne-Marie Lomholt, Bøvlingbjerg, og Martinus Nielsen, Ilskov.

Regnskabet viser, at der kun har været den sædvanlige udgift til elevunderstøttelse.

Der har desværre været nogen vanskelighed med at få kontingenterne rettidigt ind. Der blev derfor af bestyrelsen fremsat forslag om, at elevskriftet fremtidigt sendes pr. postopkrævning, og at kontingentet samtidig hæves fra 3,50 kr. til 4,00 kr. Dette forslag blev vedtaget. Og må jeg i denne forbindelse bede jer om, hvis I skifter adresse, at melde det til skolen eller et af bestyrelsesmedlemmerne.

Fra Haarder var der indkommet forslag om udsendelse af et nyhedsblad, som skulle udsendes kort tid før elev- og efterårsmødet i september. Prisforhøjelsen for årsskriftet skulle muliggøre en gratis udsendelse af nyhedsbladet. Dette skulle indeholde oplysninger af mere personlig art, f. eks. angående gamle elevers liv og færden. Disse oplysninger skulle fås ved udsendelse af spørgeskort. Efter nogen diskussion enedes man om at overlade til Haarder og lærerne at arbejde videre med sagen, da det jo er dem, der vil få det største arbejde med at indsamle materialet og sørge for trykning af bladet.

Også i år var elevmødet begunstiget af godt vejr, jeg fristes næsten til at sige naturligvis. Jeg ved ikke, hvem det er, der på R.-H. er kontaktmand med vejrguderne, men vedkommende må have en høj stjerne hos nævnte væsener. Det ville også være synd, om dårligt vejr skulle ødelægge arrangementet. For det er jo et stort arbejde, der fra skolens side gøres for, at disse sommerdage skal blive

så festlige og minderige. Og naturligvis skønner vi på det, og vi glæder os, hver gang elevmødet nærmer sig. Og forhåbentlig vil fremtiden forme sig sådan, at Danmarks højskoler stadigvæk må kunne samle dansk ungdom og give den en ballast på dens videre færd gennem livet.

Lad mig slutte med at sende de bedste hilsener til alle gamle R.-H.-elever, bekendte som ubekendte. Og jeg vil ønske, at de elevskrifter, der sendes ud over landets grænser, til Sydslesvig og Norge og måske også andre steder hen, stedse må være et bindeled og gøre sit til, at vor gamle skole stadig kan ligge ved Flensborg fjord og være vor yderste forpost og kulturspreder mod syd.

Glædelig jul og godt nytår.

Erik Graugaard.

REGNSKAB
for
Rønshoved højskoles elevforening
1948—49.

<i>Indtægt:</i>	<i>Udgift:</i>
Kassebeholdning 1744,77	Elevunderstøttelse 300,00
Renter 11. dec. 48 14,57	Kassebeholdning 2226,09
Renter 11. juni 49 30,72	
Oversk. fra elevskriftet.. 436,03	
Senere indkommet for elevskrifter 300,00	
<u>Balance.... 2526,09</u>	<u>Balance.... 2526,09</u>

Regnskabet gennemgået, stemmer med sparekassebogen, bilag mangler.

København, den 1. juli 1949.

Ove Ditlev Nielsen.

OPVISNINGSDAGSØVELSE

SOMMEREN 1949

Musik.

- Gr. 5. 22. 1. Favnst. lille knævipn. m. armsv. ned—fr. 1—3, ned—ud 4—6, 4 skr. fr. 7—10 p. 11—12, enk. rundsv. foran 1—3, lille vipn. i favnst. 4—6, h. 7—12.
- Gr. 5. 56. 2. Hop m. tåst. og knæløftn. 2 g. m. v. 1—4, fjdh. 5—8, d. s. m. h. 1—8, v. fod t. s. 1, h. bagv. 2, sml. hop 3—4, t. h. 5—8, gent. 1—8.
- Gr. 5. 38. 3. Bøjst. armstrkn. ud 2 g. 1—3, hurt. bøjn. og strkn. 4, før. op 5—6, fingerst. og t. udg. 7—8, d. s. opad 1—4, før. ud 5—6, vipn. og t. udg. 7—8.
- Gr. 4. 34. 4. Langsidd. bøjn. fr. og armstrkn. langs g. rejsn. og (første del af musikken.) ovenom af v. t. vridst. 3—4, (h. h. p. v. ankl.) vride-løftn. t. bøjst. 1—2, d. s. og rejsn. m. enk. armf. træk 5—7, ovenom t. udg. 8 d. s. t. h. 1—8, — hase-træk 1—6, strækvinkelsidd. 7—8, skuldertræk 1—6, udg. 7—8.
- M. G. 44. 5. Langsidd. bøjn. fr. m. 2 vipn. ude i g. 1—2, »skarpt« sving fr. og t. foldlangsidd. 3—4, fældn. fr. m. armsv. ud 5, fældn. tilb. 6, håndv. og studs i g. 7 rejsn. t. foldst. 8.
- Gr. 4. 11. 6. St. armsv. fr. t. højkryds m. hælhævn. 1, sv. ned—ud 2, issef. 2 sidegyngn. 3—4, d. s. m. bøjn. t. h. 5—8, d. s. 1, sv. t. $\frac{1}{2}$ strkst. m. h. arm v. f. tåst. t. s. 2, 2 sideg. t. v. 3—4, d. s. mods. 5—8.
- Blå 17. 7. St. bøjn. ned m. 2 klap bag hæl, 1—2, rejsn. m. lille armsv. fr.—ned—ud 3—4, d. s. 5—8, gent. 1—8, d. s. 1—2, rejsn. m. armstrækn. ud 3, p. 4, hælhævn. og armsænkn. 5—8, d. s. 1—8.
- Blå 43. 8. St. armløftn. t. bøjst. 1—3, strkn. op 4—6, hælhævn. 7—12, knæbøjn. m. armsv. ud—ned 1—3, vipn. 4—6, d. s. og knæstrkn. m. armf. ud—op 7—12, enk. armf. ud m. hoveddrjn. v. 1—6, h. 7—12, 3 små cirkelsv. 1—7, sænk. 8—12.

- Gr. 5. 50. 9. Knæst. enk. armsv. fr. 1, bagl. rundsv. og bøjn. knæbudsidd. (armene p. langs) 2—4, p. 5—6, rejsn. 7—8, d. s. t. mods. s. 1—8, fældn. tilb. m. armf. fr. 1—4, rejsn. m. armf. ud og sækn. 5—8, d. s. 1—8.
- Gr. 5. 51. 10. 3 og 3 (møllefatn.) mazurkaløb fr. 1—9, 3 løbetrin 10—12, d. s. 1—12, løb fr. m. udv. arm løftet 1—12, 1—12.
- Gr. 5. 3. 11. Fremadg. 1—8, bagl. tågang m. arm. i strkst. 1—8.
- G. M. 5. 43. 12. 2 dvælgskr. 1—4, 4 skr. fr. 5—8, knæbøjn. og lille bøjn. fr. 1—4, rejsn. 5—8.
- Gr. 2. 70. 13. St. bøjn. ned 1—2, rejsn. t. strækst. 3—4, vridn. m. armf. ud 5—8, armtræk tilb. 1—4, sækn. og vridn. fr. 5—8, d. s. mods. 1—8, hælhævn. og armf. fr.—op v. t. strk. h. t. ræk 1—4, p. 5—8, h. armf. op 1—4, fingerst. i strk. og vridn. m. armsækn. ud—ned 5—8, d. s. mods. 1—8.
- Blå 50. 14. $\frac{1}{2}$ knæ $\frac{1}{2}$ bredst. armsv. ud—op af h. 1, sidebøjn. t. v. og træk 2—3, d. s. 4—6, (armsv. ned foran p. 4) armf. ned foran og dobl. armf. t. favn fældn. t. h. 7—12, løftn. t. issef. knæst. 1—3, rygbojn. 4—6, 7—9, t. mods. udg. 10—12.
- Blå 40. 15. St. armstrkn. op gennem bøjst. 1—3, fældn. t. favnvinkel 4—6, 2 lændevipn. 7—12, vipn. m. armsv. ind 1—3, sv. ud og bagl. rundt bøjn. t. hugbudsidd. og rejsn. 4—12.
- Blå 39. 16. Fr. p. v. fod m. armløftn. fr.—ud og fældn. t. vægtstill. 1—4, lille rejsn. 5, sækn. 6, rejsn. t. udg. 7—8.
- Gul 13. 17. St. hælhævn. m. armf. ud—op 1—4, fremfald p. v. f. m. armsv. ned og før. fr.—op (håndfld. fr.) 5—8, lille knæstrkn. armf. ud 1—4, rejsn. t. forreste fod m. armsv. fr. og sækn. 5—8.
- Gr. 3. 40. 18. Spring over kammeraternes hænder — den ene række $\frac{1}{2}$ knæst., den anden række springer over m. 3 skr. tilløb.
19. Stafetløb med løbespring.
20. Løb til to kredse.
21. »Grøn er vårens hæk.«

Da mange af »de gamle« delingsførere har bedt om dagsøvelsen fra elevmødet i år, bliver det den, der kommer med denne gang.

Mange hilsner til jer alle med ønsket om en glædelig jul og et godt nytår.

Mariane Overgaard.

RØNSHOVEDMØDER

Rønshovedmøde i Randers. En kreds af gamle rønshovedelever indbyder til rønshovedmøde søndag den 23. april på Håndværkerforeningen i Randers. Mødet begynder kl. 14,30 med fælles kaffebord og derefter tale af forstander Haarder, der har lovet at komme til stede. Vi regner med at fortsætte om aftenen med frit samvær og håber, at mødet kan resultere i oprettelsen af en rønshovedkreds for Silkeborg—Randers—Aarhus-egnen. Alle gamle rønshovedelever fra dette område anmodes om at møde frem, så vi kan få en god dag ud af det. På indbydernes vegne: gartner Karl Nielsen.

Himmerlands rønshovedkreds. Møde på Sættrup friskole søndag den 10. sept. kl. 14,30. Foredrag af forstander Hans Haarder og pastor Evald Kristensen. Derefter samvær og aftensmad (medbringes). Om aftenen kl. 20 oplæsning af skuespil. Vi håber på god tilslutning. Arrangør: lærer A. Kragelund, Sættrup friskole, Hornum.

Ribe amts rønshovedkreds. Vi havde som sædvanlig et festligt møde i Varde med særdeles god tilslutning. Nu fortsætter vi den 4. januar kl. 14 på Bramminge efterskole. Programmet byder på foredrag (af Haarder og en af lærerne), oplæsning, underholdning og frit samvær. (Mad medbr. til kaffe og aftensmad.) Kom nu som sædvanlig i stort tal. (Formand: Hans Kjær Sørensen, Aalling, Mølby.)

Rønshovedkredsen for Mors og Thy. Det er vor ældste forening, og den holder trofast ud. Desværre blev jeg i år selv forhindret i at være med, men Hvid var deroppe og var glad for mødet. I 1950 holder kredsen møde på Afholdshotellet i Thisted søndag den 1. okt. kl. 14,30. Kom nu rigtig mange! (Formand: Erik Søndergaard, Torpe, Karby, Mors.)

Rønshovedkredsen for Fyn. Vi havde et fornøjeligt samvær på Fyns Forsamlingshus den 16. oktober og bestemte at mødes igen den 15. oktober kl. 14,30. (Formand: Eigil Rasmussen, Skovshøjrup, Brennerup.)

Rønshovedkredsen for Sjælland. Både min kone og jeg (og Hans Ole) deltog i mødet i Roskilde, hvor ca. 40 gamle rønshovedelever var mødt op. Vi glædede os over at høre nyt om hinanden og havde

det hyggeligt sammen. Næste år mødes vi i Vartov den 24. septbr. kl. 14,30. (Formand: Ove Ditlev Nielsen, H. C. Lumbyesgade 18², København Ø.)

— — —

Som det fremgår af foranstående, er der vældig gang i rønshovedkredsene, og vi er glade for, at I også på den måde står vagt om jeres gamle skole og fæstner forbindelsen med hinanden og med os hernede. Hvad programmet angår, tror jeg, I skulle overveje at gå i samarbejde med en stedlig forening (der sikkert vil være glad for det), så foredragsmødet evt. blev offentligt, og der desuden blev god tid til samvær bagefter (eller forud). Der kunne jo udmærket komme en fremmed taler foruden en hernede fra (som i Himmerlandskredsen). Til evt. underholdning var det værd at overveje, om kredsen selv kunne forberede lidt (som til vore lørdagsaftener). Men nu glæder vi os til at se rigtig mange af jer til rønshovedmøderne rundt omkring i landet i det kommende år. Hjertelig hilsen og tak for trofasthed og sammenhold.

H. H.

ELEVFORTEGNELSE

Det sidste navn i adressen angiver amtet.

VINTERSKOLEN 1948—49

Else Andersen, Kanslergade 1, Odense.
Annalise Bach, Højtofte, Øster Tørslev, Randers.
Annelise Bodenhausen, Hochbrücksiel, Husum, Sydslesvig.
Ruth Carlsen, Øster Tørslev, Randers.
Maja Christensen, Lem pr. Brodal, Viborg.
Didi Hansen, Barneckemoor, Husum, Sydslesvig.
Edith Hansen, Skovgaard, Ellerup, Gudme, Svendborg.
Cecilie Jacobsen, Hestehave, Sønderborg.
Birthe Jensen, Gunderup, Aarre pr. Varde, Ribe.
Herdis Jensen, Lille Kastbjerg, Bølling, Skern, Ringkøbing.
Vera Jensen, Lille Kastbjerg, Bølling, Skern, Ringkøbing.
Martha Krogh, Tornemark pr. Sandved, Sorø.
Elisabeth Larsen, Urup Nygaard pr. Eg, Ribe.
Mitte Lund Larsen, Bedsted, Thy, Thisted.
Signe Lauridsen, Gunderup, Aarre, Varde, Ribe.
Ingrid Madsen, Vadum, Lihme, Viborg.
Iris Mikkelsen, Kvorning pr. Hammershøj, Viborg.
Mary Mortensen, Genner, Aabenraa.
Kirsten Nielsen, Slotsbjergby, Slagelse, Sorø.
Helle Petersen, Skafterup, Sandved, Sorø.
Annelise Ravn, Skjoldagergaard, Gram, Haderslev.
Carla Fuglsang Røge, Klim, Thisted.
Anna Skaarup, Bedsted St., Thy, Thisted.
Ginne Søndergaard, Faster, Skern, Ringkøbing.
Linda Sørensen, Ny Thulstrup, Rørbæk, Aalborg.
Helene Termansen, Kastrup, Gram, Haderslev.
Erna Vikstrøm, Veikkola, Helsingfors, Finland.
Inger Dons, Kvinderegensen, København S.
Ditlef Andersen, Vejager, Sydslesvig.
Ingemann Andersen, Bjæverskov, Præstø.
Jens Juul Andersen, Søster Svenstrup, Viby Sj., København.

Vagn Andreasen, Hvilsted, Odder, Aarhus.
 Asger Bertelsen, Søvold, Ramme, Ringkøbing.
 Tage Bertelsen, Søvold, Ramme, Ringkøbing.
 Holger Bidstrup, Øster Marie, Bornholm.
 Anders Jørgen Bruntse, Brunsviggaard, Tommerup, Odense.
 Jacob Christensen, Rebild pr. Skørping, Aalborg.
 Karsten Dahl, Agtrup Skov, Bjært, Vejle.
 Bent Davidsen, Vindstrup pr. Fuglebjerg, Sorø.
 Henry Fredsgaard, Lundby pr. Løgstør, Aalborg.
 Axel Førby, Frøstrup, Nr. Jylland, Thisted.
 Børge Hansen, Helnæs pr. Ebberup, Odense.
 Knud Hansen, Læsø pr. Vestenskov, Maribo.
 Laurids Hansen, Vinderslev, Kjellerup, Viborg.
 Markus Sikker Hansen, Ejby pr. Lille Skensved, Roskilde.
 Rasmus Hansen, Smedager, Bolderslev, Aabenraa.
 Boy Iversen, Bjerndrup, Tinglev, Aabenraa.
 Jens Peter Jensen, Kragelund, Bække, Ribe.
 Jens Villy Jensen, Bennebo, Mørkøv, Holbæk.
 Martinus Vestergaard Jensen, Melgaard, Ilskov, Ringkøbing.
 Poul Jensen, Tørring, Øster Tørslev, Randers.
 Knud Jeppesen, Drungstrup, Sønder Felding, Ringkøbing.
 Harald Johansen, Drenderup, Vamdrup, Vejle.
 Jens Kjær, Harridslev, Randers.
 Frede Korsholm, Sønder Bork, Ringkøbing.
 Sigurd Kristensen, Firhøje, Sig, Ribe.
 Kai Kørvel, Ulslev pr. Sdr. Ørslev, Maribo.
 Erik Larsen, Sjørring, Thisted.
 Ernst Larsen, Gimminge planteskole, Randers.
 Hans Karsten Larsen, Evetofte pr. Melby, Frederiksborg.
 Jens Leegaard, Fragtrup pr. Fandrup, Aalborg.
 Peter Lynge, Tømmerby pr. Frøstrup, Thisted.
 Børge Madsen, Gaarde station, Ribe.
 Thorkild Madsen, Hjortkær, Bramminge, Ribe.
 Peder Bak Mikkelsen, Ørding pr. Øster Assels, Mors, Thisted
 Orla Mortensen, Vestbjerg Enge pr. Hvorupgaard, Aalborg.
 Viggo Mouritzen, Holt pr. Vamdrup, Ribe.
 Anders Verner Nielsen, Gimminge, Randers.
 Hans Nedergaard Nielsen, Sindal Hede, Sindal, Hjørring.
 Kristian Nielsen, Vittarp pr. Outrup, Ribe.
 Sigurd Klint Nielsen, Stenstrup pr. Højby Sj., Holbæk.
 Kristian Noer, Øster Løgbjerg, Hove, Ringkøbing.
 Svend Anker Nygaard, Mergelsig, Studsgaard, Ringkøbing.
 Frede Ovesen, Braagaard, Lomborg, Ringkøbing.
 Erik Petersen, Kvinderup, Slangstrup, Frederiksborg.

Eva Overgaard Pedersen, Smidstrup, Gadbjerg, Vejle.
Helle Pedersen, Skafterup, Sandved, Sorø.
Kamma Pedersen, Mejrup, Holstebro, Ringkøbing.
Kirsten Pedersen, Tjæreby, Randers, Randers.
Mary Pedersen, Hedager, Nordenskov, Ribe.
Rigmor Petersen, Rørholt, Hjørring.
Inger Pontoppidan, Ølgod, Ribe.
Ella Poulsen, Gødstrup, Ringkøbing.
Inge Rasmussen, Husby, Ejby, Odense.
Margit Skjødt, Aastrup, Randers, Randers.
Erna Skov, Lervad, Føvling, Ribe.
Ulla Sønderby, Fjaltring, Ramme, Ringkøbing.
Ginne Søndergaard, Faster, Skern, Ringkøbing.
Anna Dorthea Sørensen, Aagaardsminde, Sall, Skanderborg.
Anna Westerboe Sørensen, Haare, Gelsted, Odense.
Estrid Vincentz Sørensen, Tornemark, Sandved, Sorø.
Methea Sørensen, Hvide Sande, Ringkøbing.
Karen Lisbeth Thomsen, Tranum, Brovst, Hjørring.
Kristine Thorn, Døstrup, Himmerland, Aalborg.
Lilli Westergaard, Stenum, Brønderslev, Hjørring.
Ingrid Østergaard, True, Døstrup H., Aalborg.
Emmy Holm, Vyk, Før, Sydslesvig.
Rita Hillmann, Mathildegade 10, Flensborg, Sydslesvig.
Helga Jahnke, Mathildegade 16, Flensborg, Sydslesvig.
Bertha Mathiesen, Dagebøl, Sydslesvig.
Marie Petersen, Dagebøl, Sydslesvig.
Rosemarie Schubring, Schenkel, Gettorp, Sydslesvig.
Ingeborg Thomsen, Svabsted, Sydslesvig.
Grethe Mathiesen, Sdr. Stenderup, Varmark, Vejle.
Bodil Helverskov, Bejstrup, Bonderup, Hjørring.
Gunhild Marie Larsen, Boesdal, Rødvig, Stevns, Præstø.

Elevmøde

lørdag den 1. (fra kl. 18), søndag den 2. og mandag den 3. juli
(slutter kl. 24).

Tæpper, rationeringskort, kniv, ske, gaffel, dyb tallerken og kop medbringes. Der bliver i år ikke sendt kort ud om elevmødet, så husk det nu!

Grænselandsstævne

1.—7. august.

Elev- og efterårsmøde

lørdag den 2. (fra kl. 18), søndag den 3. og mandag den 4. september. Husk nu, at I også er meget velkomne til dette møde, og gør jeres forældre og bekendte opmærksomme på, at vi også meget gerne ser dem ved den lejlighed.

Nb.: Dernæst vil jeg gerne specielt indbyde 25-års jubilarene til at deltage i mødet fra 2.—4. september. Det er Edith Mayland fra sommeren 25, der har opfordret mig dertil, og vi gør det meget gerne. Vi håber, at rigtig mange vil følge opfordringen til at komme og være sammen med Aage Møllers og gense hinanden og deres gamle skole. Naturligvis gælder indbydelsen også vinterjubilarene. Jo flere der kommer, des festligere.

INDHOLD

	Side
<i>Carsten Petersen</i> : »— det er Slesvig«	3
<i>Aage Møller</i> : Syndefaldet	4
<i>Hans Haarder</i> : Det bærende	17
<i>Johs. Hvid</i> : Kan vi bygge en bedre verden?	27
<i>Asbjørn Mandø</i> : Hvor det forenede Europa er en virkelighed	32
<i>Gunner Oxe Pedersen</i> : Genopbygning	40
<i>Aage Møller</i> : »Kender du mørket?«	46
<i>Hans Haarder</i> : Årets gang	52
<i>Erik Graugaard</i> : Langeland—Eskilstuna—Stockholm og retur	82
<i>Karl Bolet</i> : På svensk højskole	86
<i>Carl Revenskov</i> : Her ved Flensborg-fjordens bølger	89
<i>Erik Graugaard</i> : Elevforeningen	91
Elevforeningens regnskab	93
<i>Mariane Overgaard</i> : Opvisningsdagsøvelse	94
Rønshovedmøder	96
Elevfortegnelse	98